

(A) = Åpen, kan bestilles fra Universitetet i Stavanger / Arkeologisk museum

(B) = Begrenset distribusjon

(C) = Kan ikke utleveres

Arkeologisk undersøkelse av tuft på Søyland gnr. 3 bnr. 5, Hå kommune, Rogaland

Barbro Dahl

Prosjektnummer: OF-10165

Journalnummer: 2010/4002

Dato: 13.02.2015

Sidetall: 31

Opplag: 20

Oppdragsgiver: Tor Henrik Søyland (grunneier)

Stikkord: Tuft

Veggvoller

Leirgulv

Seinmiddelalder

Buttnakket trinnøks, prikkhugget

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Oppdragsrapport 2015/03
Universitetet i Stavanger,
Arkeologisk museum,
Avdeling for fornminnevern

Utgiver:
Universitetet i Stavanger
Arkeologisk museum
4036 STAVANGER
Tel.: 51 83 31 00
Fax: 51 84 61 99
E-post: post-am@uis.no

Stavanger 2015

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Innberetning til topografisk arkiv

Universitetet
i Stavanger

Arkeologisk museum

Vår ref.:
2010/4002/BID

Saksbehandler:
Barbro Dahl

Arkivkode:
2010/4004

Dato:
11.02.2015

Kommune: Hå
Gardsnavn: Søyland
Gnr: 3
Bnr: 5
Lokalitetsnavn: Søyland
Tiltakshaver: Tor Henrik Søyland (grunneier)
Adresse: Jærvegen 4, 4365 Nærbø

Sakens navn:	Nydyrking Søyland	ID (Askeladden):	34471
Prosjektnummer:	OF-10165	Kartblad:	AJ 016-5-2
Brevjournalnr:	2010/4002	H.o.h.:	10,4-10,9 m
UTM:	1212 III		
Aksesjonsnr:	2012/31		
Museumsnr:	S12882		
Natvit. prøvenr:	2012/12		
Intrasisprosjekt:	AM_2012_010		

Befart (dato): 22.09.2010
Av: Flemming Krøger (RFK) og Mari Høgestøl (AM, UiS)
(tidsrom): 23.10.-09.11.2012
Ved: Barbro Dahl og Grethe Moéll Pedersen

Gjelder: Søknad om nydyrking på Søyland gnr. 3 bnr. 5, Hå kommune. Mindre, privat tiltak.

Nydyrkinga var i konflikt med ei tuft (id 34471) hvor det i 2010 ble utført ei registrering i samarbeid mellom RFK og AM, UiS uten at det var mulig å dra sikre konklusjoner angående anleggets alder.

Tufta ble utgravd av AM, UiS i 2012 etter innvilgelse av søknad om frigivning og tilsagn om dekning av utgifter knyttet til det mindre, private tiltaket.

1 SAMMENDRAG	4
2 INNLEDNING	4
2.1 BELIGGENHET	4
2.2 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	7
2.3 REGISTRERTE KULTURMINNER I OMRÅDET	7
2.4 DE BERØRTE KULTURMINNENE FØR UTGRAVING	9
3 PROBLEMSTILLINGER OG MÅLSETTING MED UNDERSØKELSEN	10
4 TIDSROM OG DELTAKERE	11
4.1 TIDSROM OG DELTAKERE	11
4.2 GJENNOMFØRING, VÆRFORHOLD OG TIDSBRUK	11
5 FORMIDLING OG PUBLIKUMSKONTAKT	13
6 METODE	13
6.1 UTGRAVINGAS FORLØP OG GRAVETEKNISKE METODER	13
6.2 DOKUMENTASJON	15
6.2.1 INNMÅLING	15
6.2.2 FOTOGRAFERING	16
6.2.3 TEGNING	17
6.2.4 FUNN	17
6.2.5 PRØVEUTTAK	18
7 NATURVITENSKAPELIG MATERIALE	19
7.1 KULL- OG MAKROFOSSILPRØVER	19
7.2 POLLENPRØVER	21
7.3 SAMMENFATNING AV NATURVITENSKAPELIGE ANALYSER	21
8 FUNNMATERIALE	21
9 BESKRIVELSE AV TUFTA	23
9.1 VEGGER	24
9.2 INNGANG OG LEVEGG	24
9.3 GULV	24
9.4 GROP 1685	27
10 TOLKING AV LOKALITETEN	27
11 PROSJEKTEVALUERING	30

VEDLEGG:

1 FOTOLISTER

2 FUNNLISTE

3 KATALOG

4 LISTE OVER VITENSKAPELIGE PRØVER

5 VEDARTSBESTEMMELSE

6 DATERINGSSKJEMAER OG –RESULTATER

7 MOSAIKK AV TUFTA (A3, FOTOPAPIR)

8 AVISUTKLIPP OG INFORMASJON LAGT UT PÅ NETT

1 SAMMENDRAG

Tufta som ble undersøkt i 2012 ligger på en liten forhøyning i ellers fuktig beitemark, 10 m.o.h., på garden Søyland gnr. 3 bnr. 5 i Hå kommune. I 2010 ble det i forbindelse med søknad om nydyrking avtorvet et parti tvers gjennom den synlige tufta for om mulig å kunne fastslå anleggets karakter og alder (se rapport ved J. F. Krøger, RFK). Ved utgravinga ble tufta avtorvet med maskin og undergrunnen rundt ble avdekket for å vurdere om det var spor etter kulturminner som ikke var synlige på overflata. Det ble også åpnet ei søkesjakt 13 meter NØ for tufta i håp om å finne bevarte spor etter ei tidligere registrert stakketuft. Det ble verken påvist bevarte spor etter stakketufta eller ikke-synlige kulturminner rundt tufta. Tufta som ble utgravd var 9 meter lang og inntil 6 meter bred, orientert NV-SØ. Veggvollene var bygd opp av stein og jordmasser. Store deler av tuftas gulv besto av et lyst, hardpakket leirlag. Det ble påvist en inngang i sørlig hjørne, men det ble ikke funnet bevarte spor etter ildsted i tufta. Det ble gjort 57 funn som med ett unntak var litisk materiale (S12882). Funnmaterialet kan ses i lys av eldre kontekster forstyrret ved konstruksjon av tufta. Det ble tatt ut og analysert åtte pollenprøver og sju makrofossilprøver (se oppdragsrapport 2014/23 ved J. Ahlqvist & D. Fredh). Fem radiologiske dateringer har gitt spredning fra SM til sein middelalder (Beta-388678-388682). Det holdes som sannsynlig at tufta kan tidfestes til sein middelalder.

Fig 1. Tufta etter avdekking og opprensing. Sett mot NNV.

2 INNLEDNING

2.1 BELIGGENHET

Den registrerte tufta ligger på gården Søyland gnr. 3 bnr. 5 i Hå kommune, like vest for RV-44 og nord for Håelva (se fig. 2). Kulturminnet ligger på en liten forhøyning i et ellers ganske lavtliggende, fuktig område benyttet som beitemark (se fig. 4). Høydedraget avgrenses mot nord av en bekk som renner ut fra det nå delvis nedtappete Søylandsvannet i øst. Området omkring består av lave morenerygger hvorav det meste er oppdyrket.

Fig. 2 Jordbrukslandskapet rundt Søyland. Berørt tuft markert med rød sirkel, SV for Søylandsvannet, N for Håelva og på vestsida av RV-44. Tettstedet nede til høyre er Nærbø.

Fig. 3. Tuft (id. 34471) og stakketuft markert med rødt. RV-44 ses til høyre i bildet.

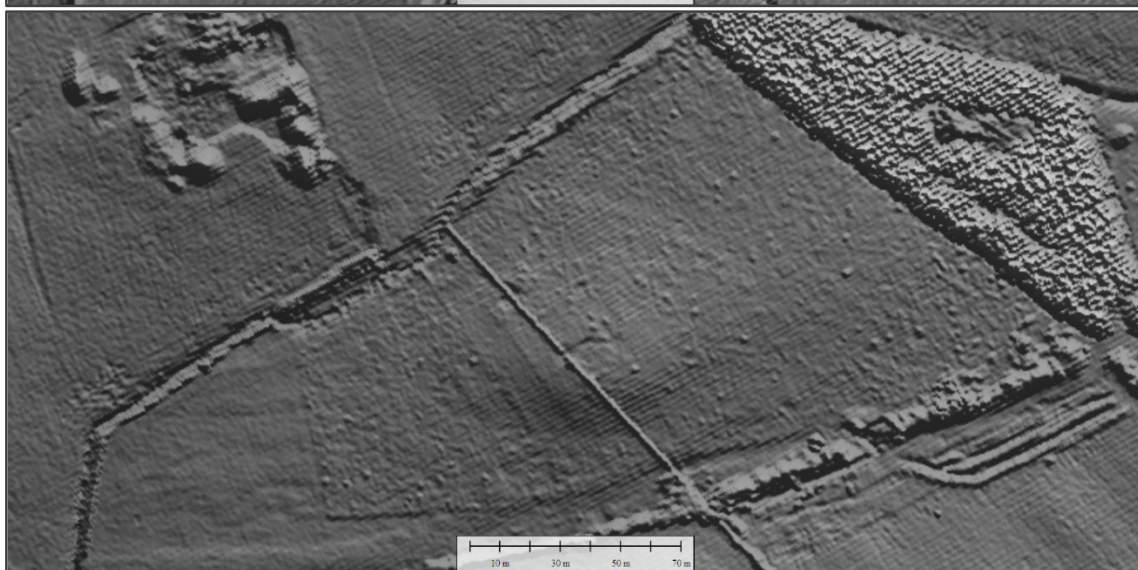
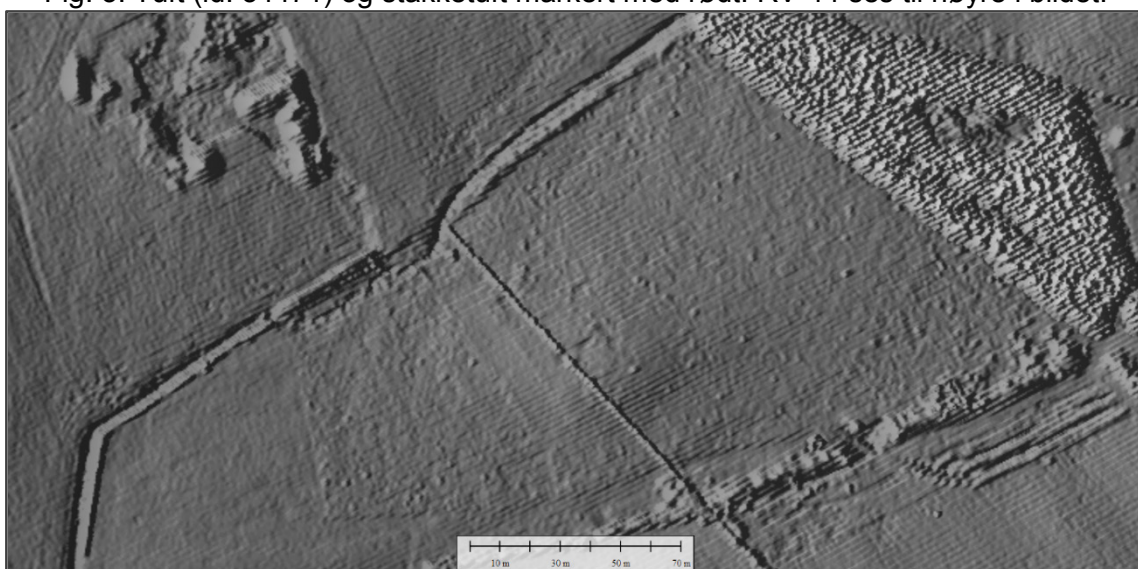

Fig. 4a og b. Lidar illustrerer at området hvor tufta ligger er en tydelig forhøyning.

2.2 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Grunneier søkte om oppdyrking av et beiteområde hvor det var kjent synlige kulturminner. Ved befaring av Rogaland fylkeskommune ble det registrert ei tuft (id. 34471), mens ei tidligere registrert stakketuft (id. 53819) ikke ble gjenfunnet. Stakketufta skal ha ligget 20 meter nordøst for tufta (se rød markering på fig. 2). Da det var knyttet usikkerhet til tuftas alder, ble det besluttet å avtorve et område av anlegget i samarbeid mellom fylkeskommunen og arkeologisk museum. Det ble ikke gjort funn av gjenstander eller påvist ildsteder som kunne gi indikasjoner på tuftas alder. Det var imidlertid ikke noe ved anleggets karakter som tilsa at det skulle være fra moderne tid, og det ble således konkludert med at tufta burde undersøkes nærmere før en eventuell nydyrking kunne finne sted. Omfanget på den omsøkte oppdyrkinga innebar at det ble gitt tilsagn til dekking av utgifter knyttet til en arkeologisk undersøkelse av det synlige kulturminnet som et mindre, privat tiltak.

2.3 REGISTRERTE KULTURMINNER I OMRÅDET

I MUSIT er det opprettet tre museumsnummer for gnr. 3 bnr. 5:

- S7237 spinnehjul av kleber, løsfunn
- S9528 flekker, kjerne og avslag, åpen boplass (a-d)
- S9677 skraper av flint, åpen boplass

I Askeladden er følgende kulturminner kjent fra gnr. 3 bnr. 5:

ID	Typeld	Art	Vernestatus	KulturminneID
5006	Enkeltminne	Gravhaug	UAV	5006-1
5006	Lokalitet	Gravminne	UAV	5006
34108	Enkeltminne	Boplass	AUT	34108-1
34108	Lokalitet	Bosetning-aktivitetsområde	AUT	34108
34471	Enkeltminne	Hustuft	AUT	34471-1
34471	Lokalitet	Bosetning-aktivitetsområde	AUT	34471
34472	Enkeltminne	Gardfar	UAV	34472-1
34472	Lokalitet	Gjerde/innhegning	UAV	34472
53819	Enkeltminne	Stakktuft	UAV	53819-1
53819	Lokalitet	Utmarkskulturminner	UAV	53819
53821	Enkeltminne	Gardfar	UAV	53821-1
53821	Lokalitet	Gjerde/innhegning	UAV	53821
61060	Lokalitet	Gravminne	AUT	61060

Fig. 5. Markering av kulturminner i Askeladden (jf. tabell over).

152 meter sørøst for den berørte tufta var det flere gardfar som ble tillatt fjernet ved oppdyrking i 1970 (id. 34472 og 53821). Id. 53821 besto av to gardfar, registrert i 1966:

- 1): *Gardfar går i retning NV-SØ i lengde av ca. 40 m, br. 1,5 m, h. 0,3 m..*
- 2): *Parallelt med 1, ca. 30 m SV for 1: Ditto gardfar som også løper inn i den dyrka marka. Gardfaret er ca. 50 m langt i retning NV-SØ, h. ca. 0,3 m, br. ca. 1,5 m.*

Id. 34472, like sørøst for de andre to, er innmålt som ei linje helt oppe mot RV-44. Det fjerna kulturminnet beskrives som rest av et gardfar, orientert Ø-V i en lengde av 30 m. Bredden skal ha vært 1,5 meter og høyden 0,3 meter. Orienteringa på de tre registrerte kulturminnene, samt sammenfallet i høyde og bredde, indikerer at de er del av det samme gardfaret som løper fra RV-44 i SØ mot NV.

Gardfarets orientering peker mot den berørte tufta, uten at det dermed kan konkluderes sikkert at gardfaret hører sammen med den vesle tufta. Det er viktig å ha in mente bosettingsspor i dyrka mark som ikke er synlige på overflata. I Ottar Rønneseths kartlegging av området er det markert et langt gardfar i området som leder helt opp mot Søylandsvannet (se fig. 5). Det er mulig at de registrerte restene av gardfar fjernet i 1970 ledet inn til et større gardsanlegg like S/SSV for den synlige tufta:

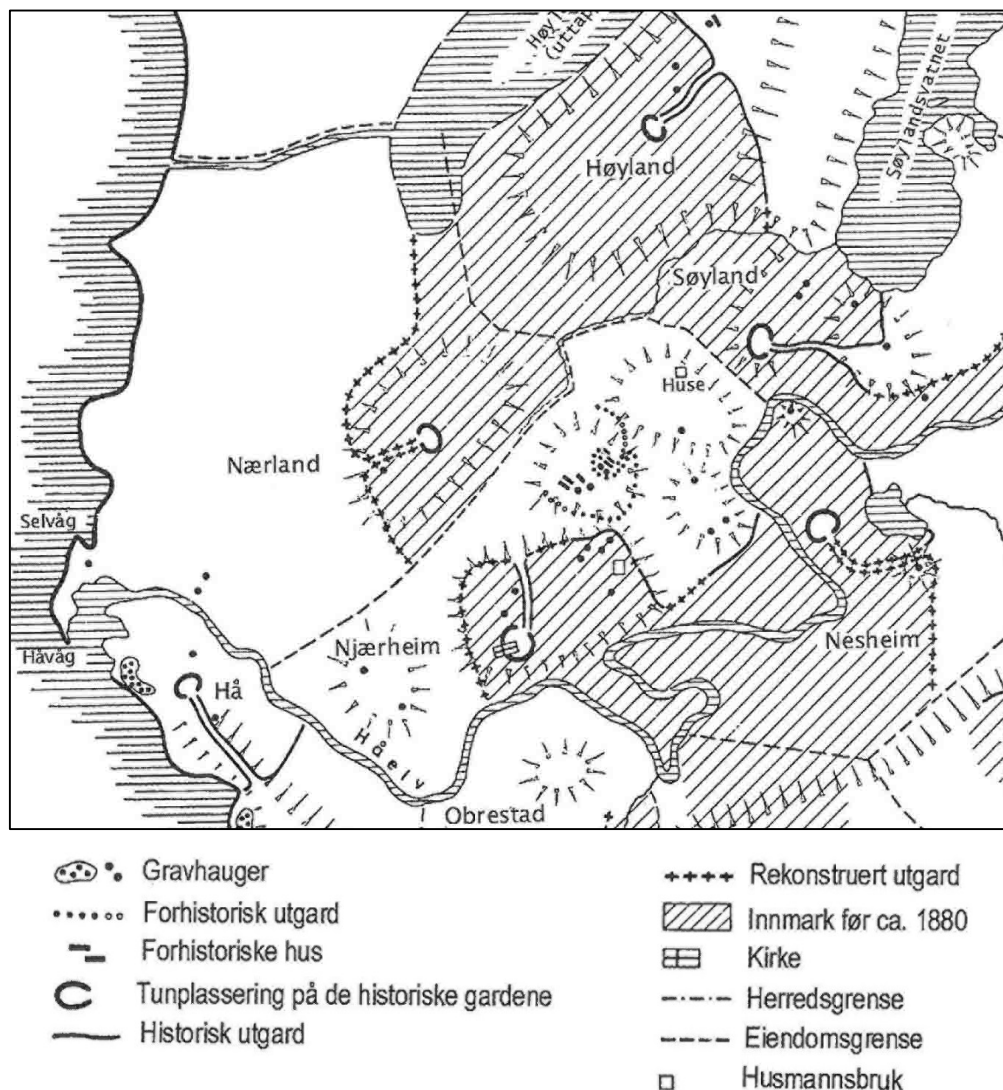

Fig. 6. Etter Rønneseth 2001.

2.4 DE BERØRTE KULTURMINNENE FØR UTGRAVING

I det berørte området er det tidligere registrert flere synlige kulturminner. 20 meter nordøst for den undersøkte tufta skal det ha vært ei stakketuft (id. 53819) som ikke ble gjenfunnet etter registrering i 1987 ved Rogaland fylkeskommune og Arkeologisk museum i forbindelse med nydyrkingssøknaden. Stakketufta beskrives som klart markert ved Per Haavaldsens registrering i 1987. Anlegget var kvadratisk med en størrelse på 5 x 5 meter. Den omgivende grøfta ble registrert som 0,4 meter dyp og 0,3 meter bred. I Grete Lillehammers behandling av stakketufter i Hå kommune er stakketufta på Søyland beskrevet i katalogen (Lillehammer 2004:286-287).

Stakketufta på bnr. 5 er den eneste registrerte stakketufta på garden Søyland. Grøfta beskrives her som tydelig og spadd innover slik at vollen i midten hadde en høyde på 0,3-0,4 meter. Ved å legge sammen grøftas dybde og vollens høyde, er det grunn til å anta at kulturminnet var så tydelig markert at det burde vært mulig å gjenfinne ved gjentatte registreringer i området. Det holdes dermed som sannsynlig at kulturminnet kan ha blitt fjernet ved anleggsvirksomhet umiddelbart N for hustufta.

Tufta som ble gjenstand for utgraving ble i 1987 registrert som ei uklart markert hustuft. Formen var rektangulær, orientert nord-sør, med en lengde på 5,5 meter og bredde på 3,5 meter. Det nordøstlige hjørnet var særlig godt markert med store, jordfaste steiner. Ellers var enkelte større steiner synlige i veggene. Veggens bredde var anslått til 1–1,5 meter med høyde på 0,4 meter.

I forbindelse med søknaden om nydyrking ble det høsten 2010 avtorvet et parti på tvers av tufta for om mulig å få økt innblikk i anleggets karakter og alder. Kartlegginga var et samarbeid mellom Rogaland fylkeskommune og Arkeologisk Museum (Krøger 2010). Det ble konstatert en tydelig forskjell på jordsmonnet innenfor veggene og utenfor. I veggene og på gulvet var det lagt håndstore stein, mens undergrunnen utenfor tufta besto av oransj silt. Det ble ikke funnet ildsted i det avtorva området i tufta. Det ble heller ikke påvist trekull ved stikking med jordbor innenfor anlegget. Midt i tufta ble det funnet en moderne jernbolt, mens et avslag og ei kjerne av flint ble funnet øst for veggen. I søkesjakt ut fra vestlig vegg ble det funnet et stykke moderne glass.

Det var ved undersøkelsen i 2010 vanskelig å fastslå sikkert om det var tale om et automatisk fredet kulturminne fra førreformatorisk tid. Tuftas oppbygging gir ikke inntrykk av at anlegget er fra moderne tid. Den enslige beliggenheten og den beskjedne størrelsen skiller seg ut fra de større langhusene fra synlige gardsanlegg fra eldre jernalder. Størrelsen kan indikere at det kan være tale om et seinere laftet hus. Form og størrelse kan samtidig minne om vikingtidshusene fra Ytre Moa i Sogn.

3 PROBLEMSTILLINGER OG MÅLSETTING MED UNDERSØKELSEN

Hvis anlegget kan tidfestes til vikingtid eller middelalder, har tufta høy vitenskapelig verdi da den kan representere en lite kjent kulturminnetype i Rogaland. Undersøkelser av bygninger fra middelalder er fåtallige utenfor middelalderbyene i Norge. Videre er bygninger fra vikingtid underrepresenterte i bosettingsmaterialet fra Rogaland.

Målet for undersøkelsen vil være å kartlegge tuftas karakter, alder og funksjon. Er dette en hustype som kan sammenliknes med andre hustyper på Jæren, eller er det en bygning som skiller seg ut fra det øvrige bosettingsmaterialet fra regionen? Den berørte tufta ligger i en region rik på kulturminner, men det kan tenkes at anlegget representerer en periode som i liten grad er belyst i området, noe som står i kontrast til de mange bevarte og undersøkte gardsanleggene fra eldre jernalder på Jæren.

Naturvitenskapelige analyser ble vurdert til å ha stor betydning ved undersøkelse av tufta. I prosjektplanen ble behovet for dateringsmateriale understreket og det ble beregnet tid til analyse av to pollenserier, fire makrofossilprøver og inntil åtte radiologiske dateringer. Resultatene fra de naturvitenskapelige analysene kan sammenliknes med andre undersøkte lokaliteter på Jæren, for eksempel pollendiagrammene fra Søylandsvannet som viser noe av de eldste kjente indikasjonene på beite (Prøsch-Danielsen 2000).

4 TIDSROM OG DELTAKERE

4.1 TIDSROM OG DELTAKERE

Det ti dagers feltarbeidet ble utført av Barbro Dahl og Grethe Moéll Pedersen i tidsrommet 23.10.-09.11. Naturvitenskapelig ansvarlig Sara Westling deltok én dag i felt. Grunneier kontaktet den lokale maskinsjåføren Vidar Njærheim som er selvstendig næringsdrivende. Til tross for at det kun var stipulert et mindre beløp til maskinbruk, klarte vi innenfor rammen å benytte den entusiastiske og svært dyktige gravemaskinsjåføren i to hele arbeidsdager. Bruk av maskin var særs viktig både for feltarbeidets framdrift og søk etter mulige anleggsspor i undergrunnen og stakketuft som ikke kunne gjenfinnes ved overflaterregistrering. Som en første prioritet ble maskinen benyttet til avtorving av tufta, for deretter å avdekke undergrunnen rundt tufta og sjaktning i område hvor det tidligere var registrert ei stakketuft.

4.2 GJENNOMFØRING, VÆRFORHOLD OG TIDSBRUK

Det vurderes som lite gunstig å starte opp undersøkelser i slutten av oktober, og været var da også en stor utfordring de fleste dagene med hagl, kuling, skodde og manglende dagslys (jf. fig. 7-9). Som dokumentasjon ble det benyttet fotos fra stige som ble satt sammen i større mosaikker. Manglende lys og tidlig skumring la et ekstra press på dokumentasjonen, og sammensatt framgår det tydelig at de siste bildene er langt mørkere enn de første tatt i mosaikken. Den kraftige vinden var også en stor utfordring da tufta hver dag måtte dekkes til av to store presenninger som måtte manøvreres mot vinden av kun to feltansatte. Oppsamling av vanddammer og gjørmete forhold ble opplevd som et stort problem ved graving av det leirholdige gulvlaget og den siltige undergrunnen under og rundt tufta.

Fig. 7 Forsøk på dokumentasjon av prøveuttak fra lag uten dagslys og sikt.

Fig. 8. Gjørmete forhold og lite lys ved graving av gulvlag og dokumentasjon av profil.

Fig. 9. Forsøk på oversiktsfotos av tufta i skodde.

Tidsbruk fordelt på arbeidsoppgaver i felt:

	Dag 1 23.10.	Dag 2 24.10.	Dag 3 25.10.	Dag 4 26.10.	Dag 5 29.10.	Dag 6 30.10.	Dag 7 05.11.	Dag 8 07.11.	Dag 9 08.11.	Dag 10 09.11.
Dokum.										
Maskin										
Rens										
Graving										
Natvit										
Utstyr										
Media										

Kommentar Tab 1: Innmåling regnes som en del av dokumentasjon.

Forarbeid var satt til 15 timer. For- og etterarbeid ble utført av prosjektleder. Det arkeologiske etterarbeidet måtte gjennomføres etter de budsjetterte to ukene. Estimert tid til etterarbeid og framfor alt forarbeid vurderes som noe knapp. Prosjektleder var ansvarlig for ei rekke parallelle prosjekt slik at etterarbeidet dessverre ble utsatt til januar 2015. Likeledes var naturvitenskapelig ansvarlig opptatt med ei rekke prosjekter slik at selve analysearbeidet og rapport ble utført høsten 2014 (jf. oppdragsrapport 2014/23).

5 FORMIDLING OG PUBLIKUMSKONTAKT

Ved oppstart av forarbeidet ble det tatt kontakt med grunneier Tor Henrik Søyland og avtalt befaringsplan for planlegging av utgraving og plassering av letthus. Grunneier kom ofte på besøk under utgravinga og viste stor interesse for undersøkelsen. Vi fikk også besøk av den tidligere grunneieren, Tor Einar Risa. I løpet av de ti dagene i felt mottok vi dessverre verken besøk fra museet eller fylkeskommunen.

Ved oppstart av utgravinga ble det lagt ut informasjon om prosjektet på museets nettsider. Prosjektleder tok også kontakt med Jærbladet for å informere om utgravinga. Spesielt ble det lagt vekt på å formidle at den arkeologiske undersøkelsen ble dekket av det offentlige da nydyrkinga ble vurdert som et mindre, privat tiltak. Det var ønskelig å få besøk av journalist når tufta var framrenset og godt synlig. Jærbladet kom ut i felt 07.11. og oppslaget ble trykket 09.11. Avisoppslag og oppslag på nett er lagt ved bakerst i rapporten.

Innlegg media:	Jærbladet 09.11.2012 «Grev fram fortida»	Se vedlegg 8
Nettpublikasjoner:	Museets nettsider http://am.uis.no/article.php?articleID=62483&categoryID=8006	Se vedlegg 8
	Portal for norsk arkeologi http://norark.no/undersokelse/tuft-med-bevart-leirgulv-og-steinvegger	Se vedlegg 8

Tab 2. Formidling av utgravinga i avis og på nett.

6 METODE

6.1 UTGRAVINGAS FORLØP OG GRAVETEKNISKE METODER

Før den maskinelle avtorvinga av tufta ble det synlige kulturminnet dokumentert ved *oversiktsfotos før utgraving*. Området nordøst for tufta ble også vurdert med tanke på om det kunne påvises spor etter stakketufta som ut fra eldre registreringer skal ha vært lokalisert i området. Beiteområdet var preget av høyt gras og mange tuer, noe som vanskeliggjorde overflaterregistreringa.

Det ble *satt av en smal profilbenk* på 25 cm på tvers av tufta med tanke på prøveuttak og vertikal dokumentasjon. Profilet grenset i sør inn mot feltet som var avdekket ved undersøkelsen av RFK og AM i 2010. Torvtilveksten i det tidligere undersøkte området var særskilt seig og tidkrevende å fjerne. Nordlig side av profilet ble satt av med spade for å lette den maskinelle avtorvinga inn mot profilet.

Den *maskinelle avtorvinga av tufta* var relativt krevende ettersom det måtte utvises stor forsiktighet i forhold til steiner i veggen og bevart gulvflate. Det ble krafset rundt store steiner for å få løs større torvflak som maskinen kunne forsøke å dra av. Torva ble deponert nord for tufta der opprinnelig beitemark var fjernet. Avtorvinga startet i nordlig kortvegg som på overflata var tydelig markert og framsto som den best bevarte delen av anlegget. I et parti av nordenden framgikk det tydelig hvordan mindre steiner var fylt i mellom to større steiner i ytterkanten av veggen.

Avdekkinga av tufta ble utvidet utover slik at vi kunne få innblikk i om det fantes anleggsspor i *undergrunnen rundt tufta*. På et tidspunkt framsto det som om det ved kartlegginga i 2010 var gått for dypt med maskinen på vestsida av langveggen. Det viste seg imidlertid at det var et markant søkk på vestsida av tufta. Forsenkninga var preget av spettete masse med innslag av stein og tolkes som spor etter moderne forstyrrelser. Etter lunsj den andre dagen med maskin var det tilstrekkelig med én person med maskinen slik at den andre personen kunne starte den *manuelle framrensinga* av tuftas vegger. Undergrunnen på østsida av tufta besto av finkornet silt og det ble ikke påvist anleggsspor i den fine undergrunnen. Imidlertid ble det funnet en del flint i overgangen mellom torv og undergrunn, spesielt SØ for tufta. Med hensyn til tidsbruk og mangel på anleggsspor ble det kun avdekket et 223 m² stort felt rundt tufta.

I et område som på overflata ble vurdert som en mulig anomali i det tuete, høye graset ble det åpnet opp ei *søkesjakt* for om mulig å finne spor etter den tidligere registrerte stakketufta. I den fem meter lange sjakta ble det ikke påvist spor i undergrunnen, og det var ikke mer tilgjengelig tid med maskinen til å kunne foreta ytterligere søk etter det automatisk fredete kulturminnet som ikke hadde latt seg gjøre å gjenfinne siden 1987.

Den *manuelle framrensinga* av tufta var tidkrevende og krevde tre dagers arbeid for to personer. Arbeidsoppgaven ble imidlertid høyt prioritert da en god dokumentasjon av tufta ble vurdert som særs viktig for tolkning og sammenligning med andre liknende anlegg i Norge. Det lyktes å ta bildene og sette sammen mosaikken til NAM, et egnet fora for diskusjon med arkeologer fra hele landet. Ettersom hele feltpersonalet, eller begge to, skulle delta på NAM, ble det tatt en pause i utgravinga fram til 07.11.

I mange tilfeller vil det ved undersøkelser av tufter være en *glidende overgang mellom rensing og graving*. Det er naturlig at veggene er sammensunket gjennom årenes løp, og i sørlig del ble det etter hvert tydelig at mindre steiner fra veggen hadde rast innover gulvet. For å få fram en sikrere overgang mellom gulv og vegg, et vesentlig område for søk etter syllstokker og –stein, var det nødvendig å fjerne en del steiner oppå gulvet. Videre var det ikke mulig å få fram inngangen i sør uten fjerning av steinene nedrast fra sørlig endevegg. For hver runde med framrensing av gulv og overgangen mellom gulv og vegg var det nødvendig med nye runder med oversiktsfotos for å dokumentere prosessen.

Profilet ble rensert fram for dokumentasjon og prøveuttak. Dokumentasjonen besto av fotos, tegning og innmåling.

Tuftas *gulvlag ble gravd stratigrafisk*, med påfølgende innmåling og fotodokumentasjon. På grunn av tidsnød måtte det brune humuslaget under leirlaget i sørlig del av tufta graves med krafse. Det var viktig å få fram undergrunnen under tufta for å vurdere om det kunne finnes nedgravde anleggsspor i undergrunnen. Det ble ikke påvist stolpehull, ildsted eller groper annet enn grop 1685 under veggen like S for profilet. Den kullholdige gropa ble dokumentert i plan, snittet, tegnet og det ble tatt ut prøve fra profilet (2012/12-15).

Manglende midler til maskinbruk medførte at det ikke var mulig å bringe maskinen inn igjen mot slutten av utgravinga for å fjerne hele veggene. Innenfor feltarbeidets rammer var det ikke tilstrekkelig tid til å grave hele veggene manuelt. Det var således nødvendig å begrense undersøkelsen av veggene til dokumentasjon av framrenset form, karakter og snittene langs profilet midt i tufta.

6.2 DOKUMENTASJON

6.2.1 INNMÅLING

Under forarbeidet ble det tatt kontakt med teknisk etat i Hå kommune for utsetting av fastpunkter. I tillegg til innmåling av anlegg, funn, prøver og avdekket areal, ble det innmålt et høyt antall terrengpunkter i og rundt tufta for å kunne framstille det bevarte kulturminnet tredimensjonalt. I tillegg ble flere av de store steinene i veggene innmålt for å sikre en mest mulig korrekt applikasjon av bilde oppå innmåling.

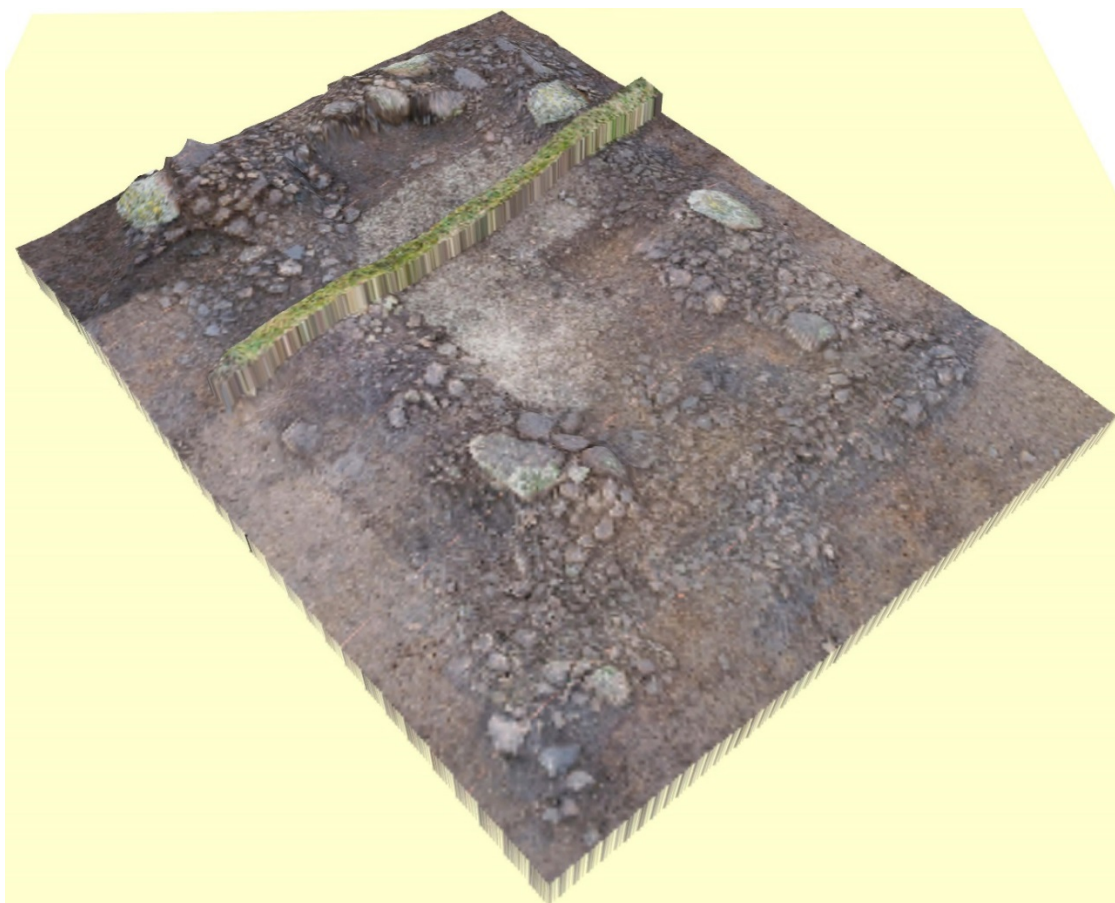

Fig. 10. Fotomosaikken satt sammen med høydemålinger for å framstille anlegget i 3D. Illustrasjonen er laget av Theo Gil, AM, UiS.

Det framgår tydelig hvordan den nordlige endeveggen er høyere og bedre bevart enn den sørlige delen hvor en del av steinen fra veggen var rast inn over gulvet. Veggens utstikker ved inngangen i sørlig hjørne kommer også tydelig fram ved 3D-modellering.

6.2.2 FOTOGRAFERING

Fig. 11. Oversiktsbildene tatt fra stige er satt sammen til en høyoppløselig mosaikk av tufta. (se vedlegg 7). Kortveggen øverst i bildet er langt mørkere på grunn av svinnende dagslys en novemberdag. Theo Gil, AM, UiS, har bistått i arbeidet med montering av alle bildene.

I dokumentasjon av tufta ble det fokusert på oversiktsbilder tatt fra stige. Det ble tatt oversiktsbilder minimum én gang per dag for å vise arbeidets framdrift og gulvlagenes karakter under utgraving. Da tuftas vegger og gulv var framrenset, ble det i tillegg tatt bilder rett ovenfra fra stige som kunne settes sammen til en høyoppløselig mosaikk av hele anlegget. Ved fotografering ble det markert linjer ved hjelp av snor for å sikre en god overlapping mellom bildene tatt i systematiske rekker.

I tillegg til oversiktsbilder fra stige ble det også tatt detaljerte bilder og oversiktsbilder av profilet og gropa påvist under veggen. Under avdekking, prøveuttak og dokumentasjon av profil ble det videre fokusert på arbeidsbilder.

For den maskinelle avdekkinga er det laget en egen film ved hjelp av et påmontert *go pro*-kamera på gravemaskinen. Maskinsjåføren stilte inn kameraet på automatisk bildetaking som deretter ble satt sammen til en film. Filmen ble forsøkt lagt ut på museets nettsider og norark, men forsøket strandet på filas størrelse.

6.2.3 TEGNING

Profilen gjennom tufta ble tegnet for hånd av naturvitenskapelig ansvarlig Sara Westling ved uttak av pollen- og makroprøver:

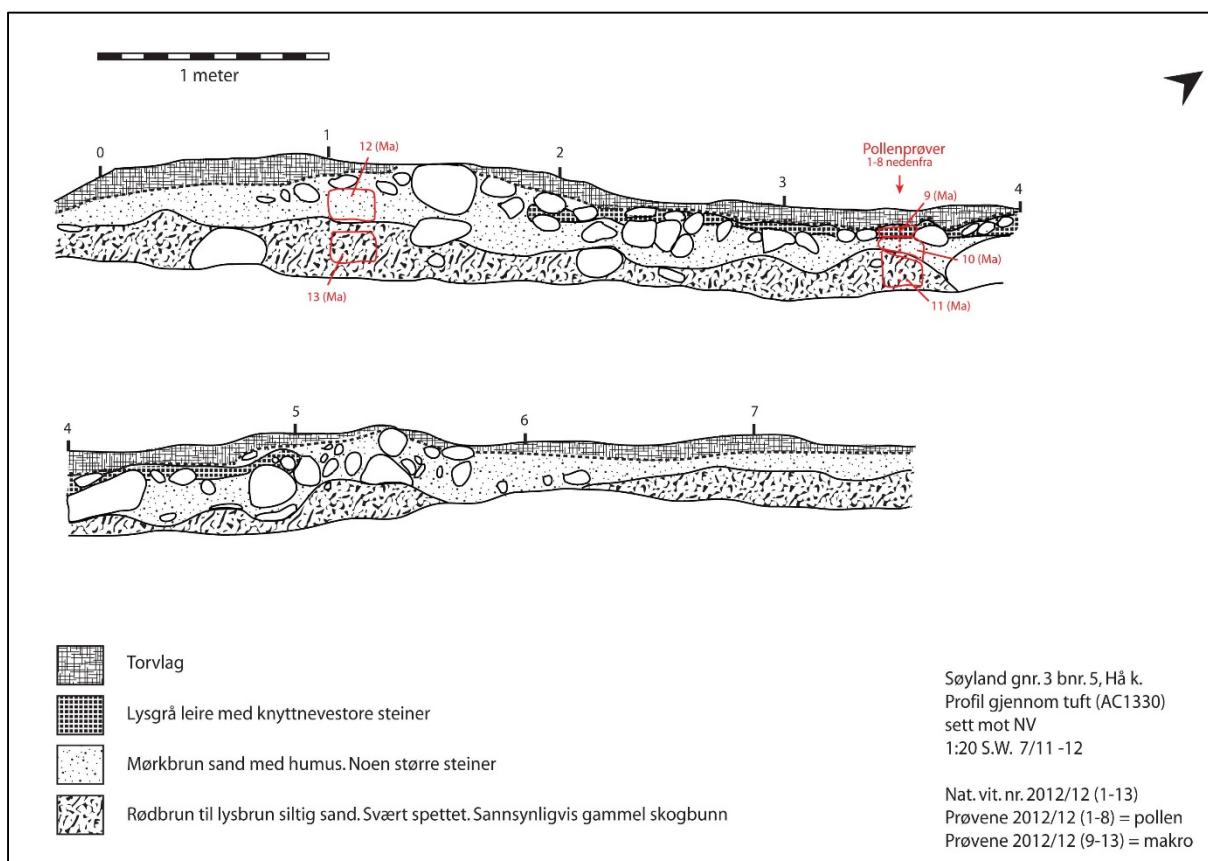

Fig 12. Profilet gjennom tufta med markering av prøveuttak. Illustrasjon av Sara Westling.

6.2.4 FUNN

Alle funn ble innmålt med et unikt punkt. Målepunktet er benyttet som funnummer for å unngå flere parallelle nummersystem. Funnene fra undersøkelsen av tufta er tildelt aksesjonsnummer 2012/31 og museumsnummer S12882. Til sammen ble det gjort 57 funn som med unntak av ei krittpipe og moderne jern besto av litisk materiale.

Funnbehandling og katalogisering ble utført av prosjektleder. Funnmaterialet omtales nærmere under kapittel 8.

6.2.5 PRØVEUTTAK

De 15 naturvitenskapelige prøvene fra Søyland er tildelt naturvitenskapelig journalnummer 2012/12. 13 av prøvene er tatt ut fra profilet gjennom tufta og ble tegnet inn på profiltegningen av Sara Westling. Prøveuttaket ble også fotodokumentert. Alle kull- og makrofossilprøver ble innmålt. Prøvene fra profilet ble innmålt med ett punkt, mens prøve tatt i plan ble innmålt som polygon. I intrasis er naturvitenskapelig journalnummer lagt inn som prøvens navn slik at de enkelt kan framstilles på kart:

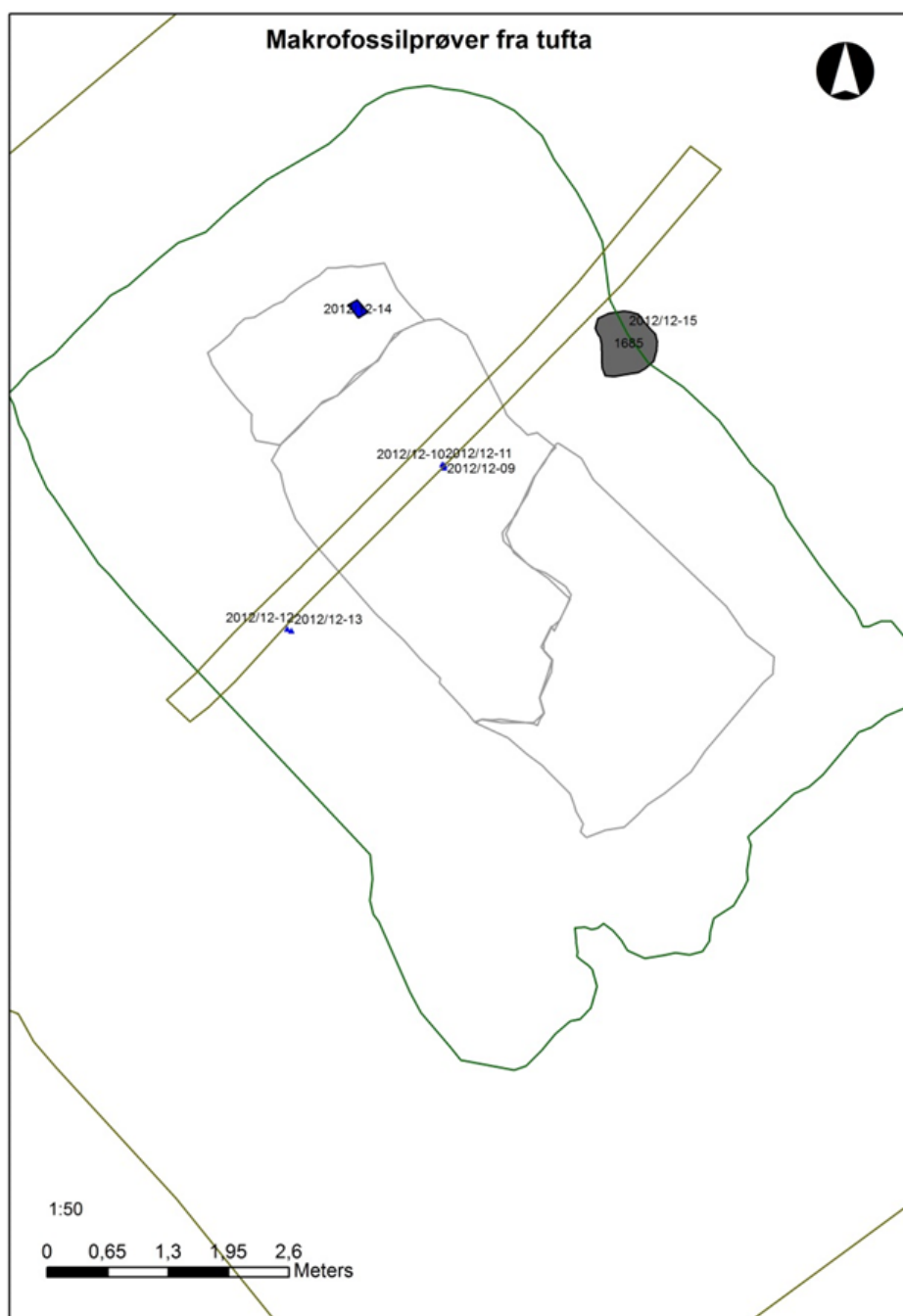

Fig. 13. Oversikt over uttak av kombinerte kull- og makrofossilprøver i tufta og i grop 1685.

7 NATURVITENSKAPELIG MATERIALE

De fleste prøvene ble tatt ut fra profilet gjennom tufta av naturvitenskapelig ansvarlig Sara Westling (2012/12-1–13). Prøve 2012/14 ble tatt ut i plan ved graving av gulvlaget lengst nord i tufta. Prøve 2012/15 ble tatt ut fra profilet gjennom den kullholdige gropa 1685:

2012/12-	Intrasis mp.	Prøve type	Kontekst	Dybde fra bunnen	Sediment/materiale	Merknader
1		Pollen	Profil gjennom tuft	4 cm	Lag 1	Se tegning
2		Pollen	Profil gjennom tuft	8 cm	Lag 1	Se tegning
3		Pollen	Profil gjennom tuft	12 cm	Lag 1	Se tegning
4		Pollen	Profil gjennom tuft	15 cm	Lag 2	Se tegning
5		Pollen	Profil gjennom tuft	19 cm	Lag 2	Se tegning
6		Pollen	Profil gjennom tuft	23 cm	Lag 2	Se tegning
7		Pollen	Profil gjennom tuft	27 cm	Lag 3	Se tegning
8		Pollen	Profil gjennom tuft	30 cm	Lag 4	Se tegning
9	1676	Makro	Profil gjennom tuft	24-28 cm	Lag 3	Se tegning
10	1677	Makro/kull	Profil gjennom tuft	15-24 cm	Lag 2	Se tegning
11	1678	Makro	Profil gjennom tuft	4-18 cm	Lag 1	Se tegning
12	1679	Makro/kull	Profil gjennom tuft	26-40 cm	Lag 2	Se tegning
13	1680	Makro	Profil gjennom tuft	8-21 cm	Lag 1	Se tegning
14	1681	Makro/kull	2AL1500	plan	gulvlag	Se tegning
15	1723	Makro/kull	Profil AG1685	profil	grop	Se tegning

Tabell 3. Prøveliste.

7.1 KULL- OG MAKROFOSSILPRØVER

I felt tas det ut kombinerte kull- og makrofossilprøver. Prøvene floterer hvorpå prøvemateriale til radiologisk datering kan plukkes ut. Prøvene ble flotert av feltarkeolog Jon Husvegg. Materiale til datering ble plukket ut av botaniker Sara Westling. Det ble identifisert et korn av naken bygg i én prøve (2012/12-13), mens det ble nødvendig å velge trekull som dateringsmateriale fra utvalgte kontekster. Trekull ble sendt til dendroøkologen Andreas Kirchhefer for treartsbestemmelse (vedlegg 6), før oversendelse til Beta for datering (vedlegg 7).

Prøve nr.	Gram total	Gram til datering	Fragmenter til datering	Kommentar
2012/12-10	0,10	ikke utslag	2 hassel 1 løvtre 1 lyng 1 hasselnøtskall	Små fragmenter. Løvtre diffusporet, mulig bjørk (<i>Betula</i> sp.). Forkastet: ringporet løvtre/eik (blant disse de 2 største fragmentene), 1 bartre og ubestemt ved.
2012/12-12	0,23	0,06	4 løvtre 2 lyng	Løvtre diffusporet, mulig bjørk (<i>Betula</i> sp.). Lyng \varnothing 2-4 mm. Rest: 5 ringporete løvtrær/eik, 6 ubestemt.

2012/12-14	0,45	0,05	6 løvtre 1 lyng	Løvtre diffusporet, trolig 1 hassel (<i>Corylus avellana</i>) og 5 bjørk (<i>Betula</i> sp.). Forkastet: 7 ringporete løvtrær/eik og 15 ubestemte.
2012/12-15	0,17	0,05	25 lyng	Forkastet: 1 ringporet løvtre/eik.

Prøve	Kontekst	Materiale	2 sigma	Referanse
2012/12-10	Lag 2: Under leirgulvet	Hassel/bjørk	Cal BC 4340–4235	Beta–388678
2012/12-12	Lag 2: Under leirgulvet, i veggvollen	Bjørk	Cal BC 735–690/660–645/ 545–400	Beta–388679
2012/12-13	Lag 1: Undergrunnen	Naken bygg	Cal BC 2115–2100/ 2035–1900	Beta–388680
2012/12-14	Gulvlag N i tufta	Hassel/bjørk	Cal BC 1530–1425	Beta–388681
2012/12-15	AG1685, under veggen	Lyng	Cal AD 1425–1470	Beta–388682

Tabell 4 og 5. Vedartsbestemmelse (Kirchhefer) og dateringsresultater (jf. vedlegg 5 og 6).

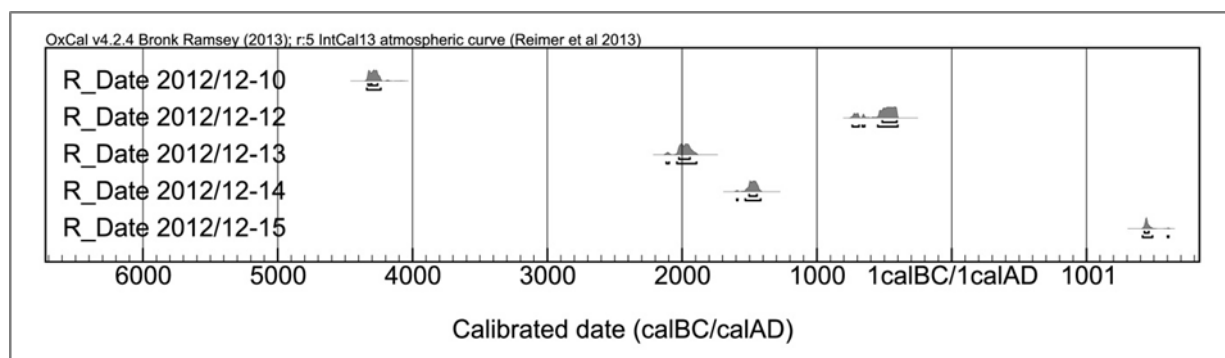

Fig. 14. Kalibrering av radiologiske dateringer i oxcal.

Makrofossilprøvene ble analysert av Jenny Ahlqvist, og resultatene presenteres sammen med pollenanalysene av Daniel Fredh i en egen naturvitenskapelig oppdragsrapport (Ahlqvist & Fredh 2014):

”Cerealia, hassel och melbær är kulturindikerande växter som är kända från förhistorisk och historisk tid i arkeologiska fyndkontexter. Ur understa lagret i profilen framkom några få fynd av naken bygg (*Hordeum vulgare* var. *nudum*). Det sädesslaget är vanligt i Rogaland i senneolitikum och bronsålder (Rindal, 2011:61). Tvåskeppiga långhus med fynd av naken bygg finns från området kring Stavanger med datering i sen-neolitikum (Soltvedt, 2000). I gulvlagret (2AL1500) framkom de flesta frön av melbær (*Arctostaphylos uva-ursi*), om än fåtaliga, fem stycken. Även ett, möjligen två melbær framkom i prov 15 från grop 2AG1685. Melbær har rotslående grenar och är mattbildande. Den växer på öppen, mager sand- och hållmark, t.ex. tallhedskogar, klipphyllor och åskanter och blommar mellan maj och juni (Mossberg & Stenberg, 2007). Den är en nyttoväxt som i äldre tider har använts till ett flertal olika ändamål såsom garvning och medicinalväxt mot urinvägsåkommor. Melbær är i historisk tid en känd färgväxt både i Norge och i Sverige som ger en gul färg (Tunon *et al.*, 2005:425; Høeg, 1976:228f). I provet från gulvlagret fanns även en bit hasselnötsskal. Hassel (*Corylus avellana*) är en buske som växer på näringsrik mark i skog- och hagmarker. Dess hasselnötter är ett vanligt inslag på boplatser i flera tidsperioder genom förhistorien i Skandinavien. De dyker även upp i exklusiva gravkontexter under t.ex. järnåldern (Ramqvist

1992:107; Arwidsson, 1977:91). Hasselnötter har også varit en uppskattad nöt i historisk tid (Tunón, *et.al.* 2005)» (Ahlqvist & Fredh 2014).

7.2 POLLENPRØVER

Pollenprøvene ble analysert av Daniel Fredh, og resultatene presenteres sammen med makrofossilanalysene av Jenny Ahlqvist i en egen naturvitenskapelig oppdragsrapport (Ahlqvist & Fredh 2014):

”Profilen domineres av örtpollen som visar på ett öppet landskap. Förekomsten av både sädeslag, åkerogräs och ängs- och betesindikator genomgående i profilen tyder på att åker och gräsmark fanns i området under en längre tid. Sädeslagen representeras av havre, korn och vete som visar på att flera sädeslag odlades i området. Träkol i profilen tyder på rester från svedjebruk eller gödsling av åker med aska från eldstäder. Understa lagret är troligen mineraljord som blandats med material från lagret ovanför. Förekomsten av gran, som vandrade in till södra Norges fjällområde tidigast 2000 år sedan, tyder på att lager 2-4 är relativt unga (Giesecke & Bennett, 2004)” (Ahlqvist & Fredh 2014).

7.3 SAMMENFATNING AV NATURVITENSKAPELIGE ANALYSER

I rapporten for det naturvitenskapelige etterarbeidet kommer Ahlqvist & Fredh til følgende vurderinger av det innsamla materialet fra Søyland:

”Pollensammansætningen visar på ett öppet landskap bestående av gräsmark med inslag av åkermark. Frö av naken bygg som hittades i understa lagret i profilen tyder på äldre odling och daterades till senneolitikum. Hasselnötsskalet i golvlagret kan vara rest från insamlade nötter eller så har hassel växt naturligt i området. Melbær som hittades i flera prover kan också vara ett naturligt inslag i vegetationen och behöver ej vara samtida med tuften men de är förkolnade och speglar möjligen äldre aktiviteter i området. Utifrån dateringarna inom ett intervall från senmesolitikum till medeltid är det svårt att tidsbestämma tuften och dess relation till de växter som identifierats” (Ahlqvist & Fredh 2014).

8 FUNNMATERIALE

Funnene fra tufta på Søyland er katalogisert under museumsnummer S12882:

- 1) *Buttnakket trinnøks* av *grønnstein*. *Prikkhugget*. Trolig sein type. L. 10,0 cm, br. 4,8 cm, t. 3,0 cm. (Fnr. 1606.)
- 2) *Sylindrisk kjerne* av *flint*. L. 4,0 cm, br. 2,2 cm. (Fnr. 203.)
- 3) *Bipolar kjerne* av *flint*. L. 2,7 cm, br. 1,1 cm, t. 0,8 cm. (Fnr. 1590.)
- 4) Fragment av *bipolar kjerne* av *flint*. L. 3,1 cm, br. 1,1 cm, t. 0,8 cm. (Fnr. 206.)
- 5) Tre vanlige *flekker* av *flint*. Hele. To med cortex. L. 2,7 cm, br. 1,1 cm, t. 0,4 cm. (Fnr: 1709, 1713, 1717.)
- 6) *Mikroflekk* av *flint*. Hel. Svært regelmessig og smal. L. 2,0 cm, br. 0,5 cm, t. 0,1 cm. (Fnr. 1718.)
- 7) Førtitre vanlige *avslag*. Førtito avslag av *flint*, ett av *bergart*. Tretten avslag med cortex, fem *brente*. St.m. 5,0 cm. (Fnr. 201, 202, 205, 206, 209, 1590-1605, 1711, 1712, 1715, 1716, 1719-1721.)
- 8) Fire *biter flint*. St.m. 4,4 cm. (Fnr. 200, 204, 208.)
- 9) *Splint* av *flint*. St. m. 2,3 cm. (Fnr. 210.)
- 10) *Krittpipe*. Del av munnstykke. Svært lite, ovalt hull, d. 0,2 cm. L. 3,5 cm, br. 0,7 cm. (Fnr. 1589.)

- 11) Sju *makrofossilprøver* (nat.vit.journ.nr 2012/12-9-15).
- 12) Åtte *pollenprøver* (nat.vit.journ.nr. 2012/12-1-8).

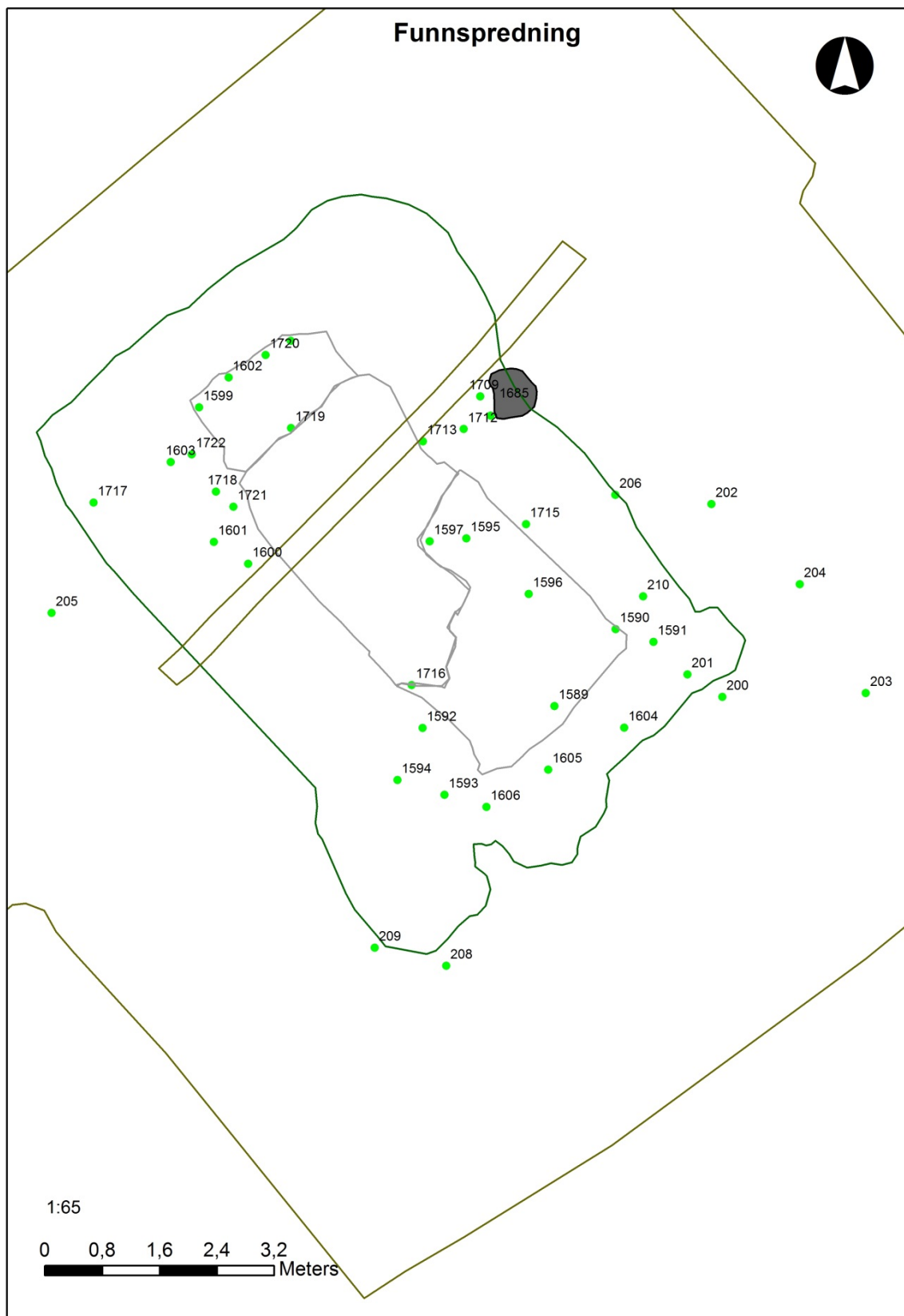

Fig. 15. Funnspredning i og rundt tufta.

Enkelte av funnene ble gjort utenfor tuftas vegger (F202-205 og 208), mens øvrige funn skriver seg fra vegger og gulv. Den buttnakka trinnøksa (F1606) ble funnet i inngangspartiet og kan muligens betraktes som en intensjonelt nedlagt antikvit. Ved graving av et hovedhus fra yngre romertid-folkevandringstid på Myklebust i Sola kommune ble det funnet ei vestlandsøks av grønnstein (F16) i kanten av et ildsted i rommet tolket som husets kjøkkendel (Dahl 2014). I ei lita tuft på Låkabø, Apeland i Vindafjord kommune ble det likeledes funnet ei steinøks N i huset. Tufta var kun 6,75 x 5,25 meter, antas å være frå tidlig middelalder og er en klar parallell til tufta på Søyland (Myhre 1980:358-359). Det kan således antydes at steinøkser kan ha inngått i langt yngre boligkontekster, muligens som rituelle nedleggelses eller husoffer. Steinalderøkser i boliger fra jernalder og middelalder kan betraktes som paralleller til tordenkiler i graver og vitner om at menneskene i jernalder hadde et bevisst forhold til eldre tiders gjenstander.

Det litiske materialet kan tolkes i retning av eldre kontekster fra SM og TN forstyrret ved bygging av tufta. Funnene kan således betraktes som redeponerte med lav grad av utsagnsverdi i forhold til spredningsmønster. Det er ikke uvanlig å støte på en del flint ved graving av anlegg fra bronse- og jernalder på jærsk høydedrag. Som en kildekritisk innvending kan de samme betraktninger gjøres om øksa funnet i tuftas inngangsparti.

9 BESKRIVELSE AV TUFTA

Ved dokumentasjon av tufta på overflata var det svært vanskelig å fastslå sikkert hvor langt anlegget var. Mens kortveggen i nordøst var tydelig markert, var det knyttet usikkerhet til den sørlige enden (se fig. 16).

Fig. 16. Tufta før avtorving. Sørlig del er utflatet og lite synlig. Grensa for igangsatt anleggsarbeid går like N for tufta, markert med hvit stikke.

Ved avdekking av hele tufta ble det klart at anlegget strakte seg lenger sørover enn antatt ettersom sørlig ende var utflatet og kortveggen manglet større steiner. Målt på yttersida av veggene hadde tufta en lengde på 9,2 meter og bredde innenfor 6,0-6,5 meter. Bredden betraktes som relativ jevn. Tufta var orientert NV-SØ.

9.1 Vegger

Veggene kan beskrives som veggvoller med en kombinasjon av stein og jordmasser. Massen besto av mørkebrun til brun humusholdig silt. Steinene var gjennomgående runde i formen, men varierte i størrelse fra 1,5 meter i tverrmål ned til småstein. Det tydelige fyllskiftet i overgang mellom vegg og undergrunn var spesielt synlig i det godt bevarte nordlige hjørnet (se fig 11). Veggene hadde en bredde innenfor 1,0 til 2,2 meter. Høyden ut ifra terrengmålinger viser et spenn på inntil 0,5 meter.

I vestlig langvegg var det mindre stein, spesielt i sammenligning med østlig langvegg der små steiner dannet en tett, jevn pakning. Yttersida av vestlig langvegg sør for profilet framsto som en jordvoll. Forskjellen mellom langveggenes innslag av stein kommer tydelig fram både i fotomosaikken og profiltegningen (fig 11 og 12). I nordlig kortvegg var det tydelig markert innsida og utsida av store steiner. Mellom de store steinene i kanten var det fylt i med mindre steiner. Situasjonen i kortveggen minner om veggens karakter i tuftene på Ullandhaug, om enn i noe mindre regelmessig skala (Myhre 1980: 144, 166-168).

9.2 Inngang og levegg

Vestlig langvegg hadde en utstikker ved tuftas sørlige hjørne. Ved innmåling av tuftas omriss var det også tydelig at det var en innsvingning i den sørlige kortveggen inn mot sørlig hjørne (se fig. 15). Utstikkeren hadde samme karakter som resten av veggene og framstår som en tydelig forlengelse og retningsendring av langveggen. Det holdes som sannsynlig at utbygget kan ses i relasjon til inngangen, som en levegg mot vestavinden fra havet. Mulige paralleller i utbygging av vegg i forbindelse med inngang kan finnes i tuft 2 på Storrsheia (Petersen 1933:43, Myhre 1980:344) og Grødeim (Myhre 1980:353).

Inngangen i S-hjørne kom ikke tydelig fram før de mindre steinene som hadde rast inn fra veggene over sørlig del av gulvet var fjernet (se fig. 18). Ved fjerning av steinene over gulvet og framrensing av sørlig del av vestlig langvegg var det god hjelp i de større steinene som markerte innsida av vestlig vegg. Innsida av den mer utflatete sørlige kortveggen var ikke like tydelig markert. Det framsto imidlertid som om den delen av sørlig kortvegg som grenset til inngangen var tykkere enn den øvrige delen av kortveggen, noe som ga inngangspartiet en traktform. Midt i inngangen ble det funnet ei buttnakket, prikkhugget trinnøks (se fig. 18 og kap. 8).

9.3 Gulv

Tuftas gulv besto av tre ulike gulvlag som ble innmålt med unike numre og stratigrafisk gravd (AL1444, 1500 og 1535). Siden gulvlaget innerst i tufta ikke var representert i prøveuttaket fra profilet ble det tatt ut en kombinert kull- og makrofossilprøve i plan ved graving av laget (2012/12-15). Leirlaget og det mørkebrune humusholdige laget under leirgulvet er representert i prøveuttaket fra profilet.

Det lysegrå leirlaget i gulvet var svært kompakt og pakket med småsteiner (se fig. 11). Under graving framsto det som om det var lagt et steingulv av småstein hvor leire var presset ned imellom steinene. Leirgulvet dekket ikke hele tuftas gulv, men hadde en maksimal utstrekning på 4,0 x 2,7 meter. Det lyse leirlaget var svært distinkt, noe som var til stor hjelp ved framrensing av overgangen mellom gulv og vegg.

Overgangen mellom leirlaget og laget som dekket den innerste delen i tufta var tydelig og orientert beint på tvers av tuftas lengderetning. Den tydelige overgangen ble vurdert som et mulig resultat av en annen bruk av tuftas indre. Det mørkebrune, humusholdige laget med enkelte kullspetter hadde en utstrekning på 2,1 x 1,2 meter. Det ble utøvd ekstra varsomhet i overgangen mellom gulvlaget og tuftas nordlige hjørner med tanke på muligheten for å kunne påvise et hjørneildsted. Overgangen mellom det mørkebrune humusholdige gulvlaget og den mørkebrune humusholdige veggvollen var vanskelig å få fram tydelig, og det var knyttet usikkerhet til om enkelte av steinene lå in situ eller sklidd ned fra veggene. Ved første framrensing og dokumentasjon til mosaikk og innmåling av gulvlaget framstår den innerste delen som mer innsnevret enn den etter hvert viste seg å være (se fig. 11 i sammenligning med fig. 17-19).

Fig. 17. Leirlaget er gravd og det humusholdige laget under framstår som en del av laget lengst sør i tufta. I sør er fortsatt ikke steinene innrast over gulvet fjernet. Lengst nord i tufta er det mørkebrune gulvlaget gravd og toppen av undergrunnen er synlig.

Fig. 18. Det humusholdige laget under leirlaget N for profilbenken.

Fig. 19. Steinene som lå inn over gulvet S i tufta er fjernet. Inngangen i S-hjørne er nå synlig.

Det spettete, humusholdige gulvlaget som ble innmålt S i tufta viste seg å være det samme som humuslaget under leirgulvet. Således vokste utstrekninga seg fra den innmålte lengden på 3 meter til 5,5 meter. Gulvet i sør var preget av de mindre steinene som var rast inn fra veggene. Under graving framsto gulvet i sør som høyere enn det øvrige gulvnivået i tufta. Det framstår som om det humusholdige gulvlaget har dekket hele tufta med unntak av de indre to meterne (se fig. 17). Det hardtrampa og steinpakte leirgulvet kan ha blitt lagt på som et resultat av nedsliping og gjørmete forhold sentralt i tufta. I det høyereliggende inngangspartiet i S har det ikke framkommet samme behov for et steinlagt leirgulv. Det ble vurdert om den markante, rette overgangen mellom leirgulv og humusholdig gulvlag langs østlig langvegg kunne skyldes et moderne inngrep (se fig.11). Et annet alternativ som kan tenkes er at det her har vært en indre konstruksjon, som for eksempel en benk, med en bredde på like over en meter.

9.4 Grop 1685

Ved framrensing av profilet ble det påvist et anlegg under østlig langvegg i tufta (se fig. 19). Gropa var kullholdig med spettet humusholdig masse med innslag av runde steiner av nevestørrelse (se fig. 20). Langs kanten av gravd halvdel var det enkelte kantsatte, mindre steiner. Kombinert kull- og makrofossilprøve 2012/12-15 ble tatt ut fra profilet hvor lyng er datert til AD 1425–1470 (Beta–388682).

Fig. 20. Grop 1685 lå under østlig langvegg. Fig. 21 a og b: Grop 1685 før og etter snitting.

10 TOLKING AV LOKALITETEN

De fem dateringene viser en veldig vid spredning uten en eneste overlapping. Hassel og bjørk fra det humusholdige laget under leirgulvet har gitt dateringer til SM og YBRA. Den eldste datering er faktisk i overensstemmelse med noe av det diagnostiske steinmaterialet. Naken bygg fra undergrunnen har lite overraskende gitt datering til SN, imidlertid yngre enn datering av hassel i laget over. Hassel eller bjørk fra gulvlaget innerst i tufta har gitt datering til EBRA. Den eneste datering som kan ha en viss fornuftig utsagnsverdi er lyng fra gropa under vegg datert til seinmiddelalder. Med andre ord kan ikke tufta være eldre enn seinmiddelalder. De høyst sprikende dateringene illustrerer utfordringene knyttet til tidfesting av anlegg uten ildsted. Forkullet plantemateriale fra fyllmasser som veggvoller og gulvlag kan fort vise seg å representere ei høyst fjern bakre tidsgrense.

Tuftene fra yngre jernalder og middelalder i Rogaland skiller seg ut fra de eldre ved sine beskjedne lengder. Tuftene er under 15 meter lange og har en gjennomsnittlig lengde på 12 meter, noe som ifølge Bjørn Myhre kan ses i lys av at tuftene fra

Rogaland representerer reine bolighus uten fjøsdel. Til tross for at de fleste tuftene fra yngre jernalder og middelalder har tilhørt gardsanlegg, er det sjelden en har kunnet påvise fjøs selv som egne bygninger (Myhre 1980:358). Manglende ildsted og funn fra husets antatte bruksfase medførte at det ble vurdert om tufta på Søyland kunne ha fungert som et fjøs. Imidlertid holdes det som lite sannsynlig at det ville bli lagt et gulv av jevnstore stein omgitt av hardtrampet leire i et fjøs. Tufta på Søyland må kunne kategoriseres som ettromshus, i likhet med Låkabø og Fjøløy 1.

I mange av tuftene fra yngre romertid og middelalder er det ikke funnet spor etter stolpehull, og i middelalder forsvinner de takbærende stolpehullene. Myhre påpeker at siden de fleste tuftene er svært smale og korte, er det like sannsynlig at raftene har hvilt direkte på bærende vegger (Myhre 1980:359ff). I det rogalandske husmaterialet er inngangene anlagt i langveggene, som regel nær den ene endeveggen og rundt 1 meter breie. Et spesielt trekk for enkelte yngre hus, som Grødeim, Tjora 1 og Storrsheia 2, er innganger med steinmurer på sidene et stykke utenfor veggene. Det samme forholdet er påvist ved flere av de eldste tuftene på Island, og Myhre tolker konstruksjonstrekket som en indikasjon på at inngangene har vært overbygd (Myhre 1980:367).

I hus fra middelalder på bygda i Rogaland flyttes ildstedet fra midt i rommet til en vegg eller et hjørne (ibid:368). Ettersom vi var svært oppmerksomme ved graving av hjørner og overgang mellom gulv og vegg kan vi med sikkerhet konkludere med at det ikke var bevarte spor etter ildsted ved vegg eller i hjørne. Et aktuelt spørsmål knyttet til manglende spor etter ildsted, er om tufta på Søyland kan ha hatt et ildsted over gulvet. Den særdeles godt bevarte årestua på Borgund kan være en interessant parallell til Søyland. Årestua målte 11 x 5 meter med vegger som var 1,1-1,2 meter brede og inntil 1 meter høye (Herteig 1957). Den lafta årestua fra tidlig middelalder hadde inntakt åre oppå et særdeles godt bevart tregulv (se fig. 22). Det ble imidlertid ikke gjort funn av gjenstander eller bevarte spor etter innbo i årestua. Åra lå midt i tufta, innrammet av en kraftig trekarm. Ildstedet hvilte oppå undergrunnen (se fig. 22c), slik at de ikke vil kunne gjenfinnes i dyrka mark. Vi må imidlertid kunne gå ut fra at rester av ildstedet ville vært bevart i beitemark, selv om selvfølgelig tregulvet ville vært borte. Innerst i årestua var treverket lagt i en annen retning, som hviler på en kompakt hellelegging. Øvrig tregulv fløt oppå sviller plassert på spredt anbrakte stein, med andre ord ville svillene av tre vært borte og vi ville kun funnet spredte stein.

Innenfor begge langveggene i årestua var det gravd en liten avløpsrenne. I enkelte av tuftene som ble undersøkt i forbindelse med Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune, Sogn og Fjordane, ble det likeledes funnet spor etter renner langs innsida av veggene. Smale renner langs innsida av veggen kan være fundamentgrøfter for trevegger (Kristoffersen 1992:204). På denne bakgrunnen var vi således ved undersøkelsen på Søyland svært forsiktige ved graving i overgangen mellom gulv og vegg. Noen av tuftene fra yngre jernalder og middelalder i Nyset-Steggje viser likheter med anlegget på Søyland. I noen av tuftene, også fra middelalder, ble det funnet hva som tolkes å være spor etter rester av oppbygginger som veggbenk og pall. Som nevnt i beskrivelsen av leirgulvet, holdes det som sannsynlig at lagets skarpe avgrensing inn mot østlig langvegg kan peke mot tilstedeværelsen av en trebenk eller annet møblement av tre.

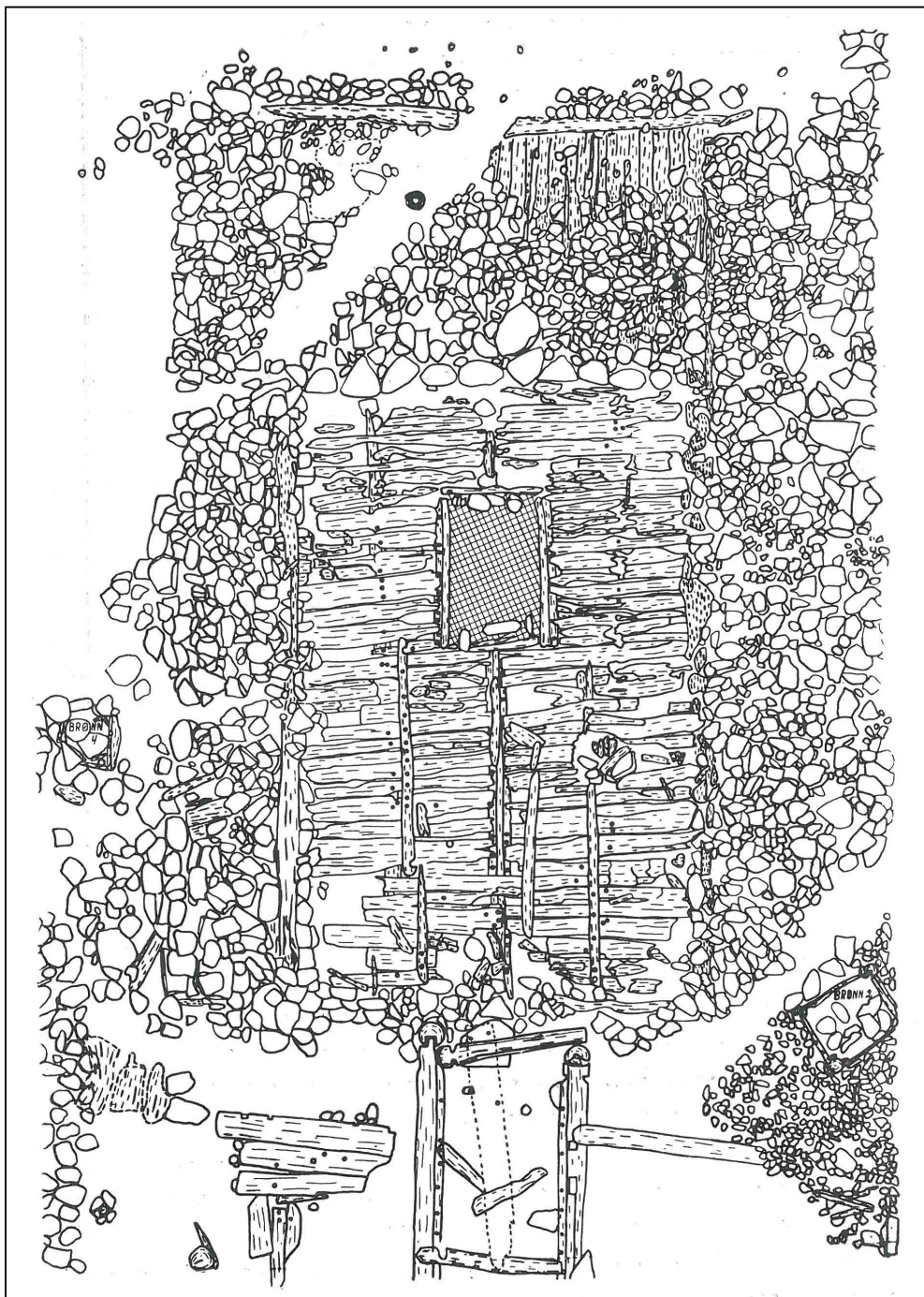

Fig. 22 a, b, c. Årestua i Borgund. Etter Herteig 1957:426-428.

Tuftene fra Nyset-Steggjevassdragene relateres til beiteområder og stølsbruk (Bjørge 1992:308). Selv om det er viktig å ha in mente den store forskjellen mellom Årdalsfjellene og Jæren, er tufta på Søyland lokalisert til et beiteområde der det nærmeste kulturminnet, den fjerna stakketufta, beretter om slåttemark i overgang mellom inn- og utmark. Noen av tuftene i Årdal utgjør deler av gardsanlegg knyttet til helårs bosetting, og spørsmålet er om tufta på Søyland kan ses i relasjon til de fjerna gardfarene i SØ. Kan det tenkes at gardfarene peker mot et større gardsanlegg like SV for tufta, der tufta er bevart spor etter bruk av en ødegard i seinmiddelalderen?

11 PROSJEKTEVALUERING

De store utfordringene knyttet til vær- og lysforhold ved utgravinger i november ble redegjort for i kapittel 4.2. I forhold til en evaluering av undersøkelsen på Søyland, vurderes det som svært positivt med avtorvinga foretatt i samarbeid med RFK og AM. Ved å avtorve et parti gjennom tufta var det mulig å få et viktig innblikk i anleggets karakter for vurdering av dispensasjonsspørsmålet og beregning av omfanget ved en eventuell undersøkelse.

Ved utarbeidelse av prosjektplan og budsjett ble naturvitenskapelige analyser vurdert til å ha stor betydning ved undersøkelse av tufta. Behovet for tidfesting av anlegget ble understreket og det ble beregnet tid til analyse av to pollenserier, fire makrofossilprøver og inntil åtte radiologiske dateringer. Det betraktes som noe knapt å legge opp til kun fire makrofossilprøver når det understrekes at naturvitenskapelige analyser vurderes å ha stor betydning. Det er viktig å være oppmerksom på vanskelighetene forbundet med datering av ei tuft som ikke nødvendigvis har kullholdige kontekster, som for eksempel ildsteder, som sikkert kan knyttes til bruken av anlegget. Makrofossilanalyser betraktes som et nødvendig trinn i utvelgelse av dateringsmateriale, og det bør således ikke estimeres analyse av færre makrofossilprøver enn dateringer.

Ved planlegging av undersøkelser av kulturminner i tuete beitemark med høyt gras er potensialet for at det kan finnes anleggsspor som ikke er synlige eller tydelige på overflata viktig å ha in mente. Det bør således både ta høyde for kulturminners lave grad av synlighet og muligheten for anleggsspor i undergrunnen. Dualiteten mellom synlige og ikke-synlige kulturminner kan være vesentlig for forståelsen av fortidig bruk av området. Således bør ikke et synlig kulturminne betraktes som et enslig fenomen før undergrunnen rundt er avdekket. Ved planlegginga av undersøkelsen på Søyland ble det kun tatt høyde for avdekking av tufta, uten tanke på verken søk etter anleggsspor i undergrunnen rundt eller stakketufta som ikke lenger var synlige på markoverflata. Ved avdekking av anlegg som tufter og røyser i beitemark må det beregnes mer tid til avdekking enn ved vanlig flateavdekking. Avtorving av steinvoller og gulvlag fordrer en skånsom tilnærming og tett samarbeid med maskinsjåfør, og arbeidet kan med fordel utføres av et større mannskap enn to personer (jf. Bortheim & Dahl 2014). Det samme er tilfellet for den tidkrevende videre rensinga for hånd.

At tufta viste seg å være nesten dobbelt så lang som registrert betraktes som en viktig påminner om vanskene med overflateregistrering av kulturminner i tuete beitemark med høyt gras. De divergerende målene tas som et viktig argument for nødvendigheten av å legge opp til en komplett avtorving av bevarte kulturminner i beitemark.

12 LITTERATUR

- Ahlqvist, J. & Fredh, D. 2014. Naturvetenskapliga undersökningar på Søyland gnr./bnr. 3/5, Hå kommune, Rogaland. Oppdragsrapport 2014/23, Arkeologisk museum, UiS.
- Bjørgo, T. 1992. Sammendrag og vurdering. I: Bjørgo, T., Kristoffersen, S. & C. Prescott: Arkeologiske undersøkelser i Nyset-Steggjevassdragene 1981-87. Arkeologiske rapporter 16, Historisk museum, UiB.
- Bortheim, K. & B. I. Dahl 2014. Arkeologisk undersøkning av røysfelt fra E.BRA og bosettingsspor fra FØRRROM i Tjemslandsmarka. Oppdragsrapport 2014/2, Arkeologisk museum, UiS.
- Dahl, B. I. 2014. Arkeologisk utgraving av hus og graver. Myklebust gnr. 3, Sola kommune, Rogaland. Oppdragsrapport 2014/20, Arkeologisk museum, UiS.
- Herteig, A. E. 1957. Kaupangen i Borgund. I: Borgund og Giske, Band I, Borgund og Giske Bygdeboknemd.
- Kristoffersen, S. 1992. Utgravde lokaliteter fra jernalder. I: Bjørgo, T., Kristoffersen, S. & C. Prescott: Arkeologiske undersøkelser i Nyset-Steggjevassdragene 1981-87. Arkeologiske rapporter 16, Historisk museum, UiB.
- Krøger, J. F. 2010. Rapport fra kulturhistorisk synfaring/registrering Hå kommune, Søyland gnr. 3, bnr. 5. Rogaland fylkeskommune.
- Lillehammer, G. 2004. *Konflikter i landskapet. Kulturminnevern og kulturforståelse: Alvedans og utmark i Hå kommune i Rogaland, SV-Norge*. AmS-Varia 42, Arkeologisk museum i Stavanger.
- Myhre, B. 1980: *Gårdsanlegget på Ullandhaug I. Gårdshus i jernalder og tidlig middelalder i Sørvest-Norge*. AmS-Skrifter 4, Arkeologisk museum i Stavanger
- Petersen, J. 1926. Lista i forhistorisk tid. I: Berge, A. *Lista. En bygdebok*.
- Prøsch-Danielsen, L. 2000. *The deforestation patterns and the establishment of the coastal heathland of southwestern Norway*. AmS-Skrifter 15, Arkeologisk museum i Stavanger.
- Rønneseth, O. 2001. *Gard og gjerde. Faser i utviklingen av Jærens kulturlandskap*. Erling Skjalgssonselskapet, Stavanger.

VEDLEGG:

1 FOTOLISTER

2 FUNNLISTE

3 KATALOG

4 LISTE OVER VITENSKAPELIGE PRØVER

5 VEDARTSBESTEMMELSE

6 DATERINGSSKJEMAER OG –RESULTATER

7 MOSAIKK AV TUFTA (A3, FOTOPAPIR)

8 AVISUTKLIPP OG INFORMASJON LAGT UT PÅ NETT

FOTOLISTE – Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger

<u>Oppdrag:</u> Søyland		År: 2012		Forminnenr./ID-nr.: 34471		Aks.nr.: 2012/31		Musnr.: S12882		
<u>Fotograf:</u> Barbro Dahl/Grethe M Pedersen		FU-saknr: 07/2010			Flyfotoregnr.:			Datering:		
<u>AmS ansv:</u> Barbro Dahl		<u>Film nr:</u> 1 (av 1)		<u>Dig</u> ☒	<u>Kommune:</u> Hå		<u>Gård:</u> Søyland		<u>Gnr.:</u> 3	<u>Bnr:</u> 5
<u>AmS arkivnr</u>	<u>Bildern</u>	<u>Dato</u>	<u>Fotograf</u>	<u>Retn.mot</u>	<u>Motiv</u>				<u>UDK-nr</u>	
	1035	23.10.12	BID	NV	Oversikt over tufta for avdekking					
	1044	23.10.12	BID	NV	Oversikt over tufta for avdekking					
	1045	23.10.12	BID	NV	Oversikt over tufta for avdekking					
	1051	23.10.12	BID	NV	Oversikt over tufta for avdekking					
	1053	23.10.12	GMP	SØ	Oversikt over tufta for avdekking					
	1054	24.10.12	BID	S	Maskinell avdekking av tufta (Grethe M. Pedersen)					
	1055	24.10.12	BID	V	Maskinell avdekking av tufta (Grethe M. Pedersen)					
	1056	24.10.12	BID	S	Maskinell avdekking av tufta (Grethe M. Pedersen)					
	1061	25.10.12	BID	SØ	Oversikt over tufta og avdekket felt rundt (Grethe M. Pedersen)					
	1064	25.11.12	BID	NV	Oversikt over tufta og avdekket felt rundt. Funn markert med gule pinner.					
	1065	25.11.12	BID	V	Oversikt over tufta og avdekket felt rundt. Funn markert med gule pinner.					
	1069	26.10.12	BID	NV	Frossen tuft tines i sola					
	1071	27.10.12	BID	NV	Videre framrensing av tuftas sørvestlige del					
	1072	27.10.12	BID	NV	Videre framrensing av tuftas sørvestlige del					
	1074	29.10.12	BID	NV	Videre framrensing av tuftas sørlige del					
	1078	29.10.12	BID	NV	Videre framrensing av tuftas sørlige del					
	1080	29.10.12	BID	NV	Videre framrensing av tuftas sørlige del					
	1082	30.10.12	BID	NV	Framrensing av tuftas nordlige halvdel					
	1083-1112	30.10.12	BID	NV/ovenifra	Fotos til mosaikk (30 bilder)					

<u>Oppdrag:</u> Søyland		År: 2012		Forminnenr./ID-nr.: 34471		Aks.nr.: 2012/31		Musnr.: S12882		
<u>Fotograf:</u> Barbro Dahl/Grethe M Pedersen		FU-saknr: 07/2010		Flyfotoregnr.:			Datering:			
<u>AmS ansv:</u> Barbro Dahl		<u>Film nr:</u> 1 (av 1)		<u>Dig</u> ☒	<u>Kommune:</u> Hå		<u>Gård:</u> Søyland		<u>Gnr.:</u> 3	<u>Bnr:</u> 5
<u>AmS arkivnr</u>	<u>Bildernr</u>	<u>Dato</u>	<u>Fotograf</u>	<u>Retn.mot</u>	<u>Motiv</u>					<u>UDK-nr</u>
	1115	07.11.12	GMP	SV	Barbro renser profil for Sara Westling. Kullholdig struktur (1685) under tufta i forgrunnen.					
	1116-1121	07.11.12	BID	NV	Profilen gjennom tufta, tatt fra SV mot NØ					
	1122	07.11.12	BID	NV	Sara dokumenterer prøveuttak i skodda					
	1124	07.11.12	BID	NV	Grethe foran tufta i skodda					
	1125	07.11.12	BID	NV	Profilen gjennom tufta					
	1127	07.11.12	BID	N	Sara dokumenterer uttak av pollenserie fra profilen gjennom tufta.					
	1129	07.11.12	SW	NV	Pollenserie fra profilen gjennom tufta					
	1130	07.11.12	BID	SV	Fjerning av gulvlag ned til toppen av undergrunnen N i tufta					
	1131	07.11.12	BID	NV	Gulvlag fjernet N i tufta. Opprensing av kull- og humusholdig lag under leirlaget i gulvet i forgrunnen.					
	1132	07.11.12	BID	NV	Gulvlag fjernet N i tufta. Opprensing av kull- og humusholdig lag under leirlaget i gulvet i forgrunnen.					
	1133	07.11.12	BID	NV	Nærbilde av karakteren til det kullholdige laget. Prøver tatt ut fra profilen i bakgrunnen.					
	1134	08.11.12	BID	NV	Videre rensing av sørlig del av tufta					
	1135	08.11.12	BID	NV	Profil og humusholdige flekker i sørlig del av tufta					
	1137	08.11.12	BID	V	Profil og humusholdige flekker i sørlig del av tufta, sett i forhold til nordlig del.					
	1138	08.11.12	BID	N	Profil og humusholdige flekker i sørlig del av tufta, sett i forhold til nordlig del.					
	1141	08.11.12	GMP	VNV	Kullholdig struktur (1685) under tuftas gulv					
	1142	08.11.12	BID	SØ	Tykkelsen på gulvlaget. Lengst nord i tufta er det gravd ned til toppen av undergrunnen.					
	1143	08.11.12	GMP	VNV	Profil gjennom kullholdig struktur (1685) under tuftas gulv					
	1144	08.11.12	GMP	N	Steiner langs kanten av kullholdig struktur (1685)					
	1148	08.11.12	BID	SØ	Karakteren til bunnen av gulvlaget like N og S for profilen					
	1149	08.11.12	BID	SØ	Karakteren til bunnen av gulvlaget like N og S for profilen					

<u>Oppdrag:</u> Søyland		År: 2012		Forminnenr./ID-nr.: 34471		Aks.nr.: 2012/31		Musnr.: S12882		
<u>Fotograf:</u> Barbro Dahl/Grethe M Pedersen		FU-saknr: 07/2010		Flyfotoregnr.:			Datering:			
<u>AmS ansv:</u> Barbro Dahl		<u>Film nr:</u> 1 (av 1)		<u>Dig</u> ☒	<u>Kommune:</u> Hå		<u>Gård:</u> Søyland		<u>Gnr.:</u> 3	<u>Bnr:</u> 5
<u>AmS arkivnr</u>	<u>Bildnr</u>	<u>Dato</u>	<u>Fotograf</u>	<u>Retn.mot</u>	<u>Motiv</u>				<u>UDK-nr</u>	
	1152	09.11.12	BID	SØ	Nordlig del av tufta gravd ned til undergrunnen					
	1154	09.11.12	BID	NV	Nordlig del av tufta gravd ned til undergrunnen					
	1155	09.11.12	BID	NV	Sørlig del av tufta før fjerning av stein rast innover gulvflata					
	1157	09.11.12	BID	NV	Sørlig del av tufta etter fjerning av innrast stein. Inngang og skut i S-hjørne.					
	1160	09.11.12	BID	NV	Sørlig del av tufta etter fjerning av innrast stein. Inngang og skut i S-hjørne.					

S12882 Aks 2012/31 Søyland gnr. 3 bnr. 5, Hå k.

Id = Fnr.	Gjenstand	Variant	Teknikk	Materiale	Kontekst	Antall	Mål (cm)	Kommentar	Jf.	Undernr.
200	bit			flint		1330 2	st. m 2,2 cm	en brent, en vannrullet	F1	8
201	avslag			flint		1330 1	st. m 5,0		F2	7
202	avslag			flint		1330 1	st. m 2,1	brent	F3	7
203	kjerne	syindrisk		flint		1330 1	L. 4,0, br. 2,2	med cortex, ei side u avspaltninger	F4	2
204	bit			flint		1330 1	st. m 4,4	ei side med avspaltninger, cortex	F5	8
205	avslag			flint		1330 1	st. m 3,0		F6	7
206	kjernefragm, avslag	bipolar (1)		flint		1330 3	L. 3,1, br. 1,1, t. 0,8	1 kjernefragm (bipolar), et brent avsl	F7	4
208	bit			flint		1330 1	st. m 3,8	m cortex	F8	8
209	avslag			flint		1330 1	st. m 3,0		F9	7
210	splint			flint		1330 1	st. m 2,3	m cortex	F10	9
1589	krittpipe			kritt		1330 1	L. 3,5, br. 0,7	svært lite, ovalt hull (d. 0,2 cm)		10
1590	kjerne, avslag	bipolar (1)		flint		1330 3	L. 2,7, br. 1,1, t.0,8	ei bipolar kjerne, to avslag		3
1591	avslag			flint		1330 1	St. m 1,4			7
1592	avslag			flint		1330 1	St. m 3,3	m cortex		7
1593	avslag			flint		1330 1	St. m 2,6			7
1594	avslag			flint		1330 1	St. m 4,4	m cortex		7
1595	avslag			flint		1330 3	st. m 2,1			7
1596	avslag			flint		1330 1	st. m 3,4			7
1597	avslag			flint		1330 1	st. m 2,4	m cortex		7
1598	avslag			flint		1330 1	st. m 2,3	brent		7
1599	avslag			flint		1330 1	st. m 2,3	m cortex		7
1600	avslag			flint		1330 1	st. m 1,7			7
1601	avslag			bergart		1330 1	st. m 3,2	grønnstein?		7
1602	avslag			flint		1330 2	st. m 4,0			7
1603	avslag			flint		1330 1	st. m 1,3			7
1604	avslag			flint		1330 1	st. m 2,8			7
1605	avslag			flint		1330 1	st. m 3,3	m cortex		7
1606	trinnøks	Buttnakket	Prikkhugget	grønnstein	tuft 1330, dør	1	l. 10,01, br. 4,8, t. 3,0	MM-SM, sein type, før vespestad		1
1709	flekk			flint		1330 1	l. 3,0, br. 1,5, t. 0,5	hel, m cortex		5
1711	avslag			flint		1330 1	st. m 1,8			7
1712	avslag			flint		1330 2	st. m 2,0	1 brent, m cortex		7
1713	flekk			flint		1330 1	l. 3,7, br. 1,2, t.	hel		5
1715	avslag			flint		1330 1	st. m 3,0	m cortex		7
1716	avslag			flint		1330 2	st. m 1,8			7
1717	flekk			flint		1330 1	l. 2,7, br. 1,1, t. 0,4	hel, m cortex		5
1718	mikroflekk			flint		1330 1	l. 2,0, br. 0,5, t. 0,1	hel, svært regelm, slank og smal		6
1719	avslag			flint		1330 2	st. m 4,2			7
1720	avslag			flint		1330 1	st. m 2,9			7
1721	avslag			flint	1330, oppsamla	8	st. m 3,5	Et flekkelignende avslag, et brent		7

Sum

57

S12882/1-12

Utgraving av tuft fra seinmiddelalder. Søyland gnr. 3 bnr 5, Hå kommune.

- 1) *Buttnakket trinnøks* av *grønnstein*. *Prikkhugget*. Trolig sein type. L. 10,0 cm, br. 4,8 cm, t. 3,0 cm. (Fnr. 1606.)
- 2) *Sylindrisk kjerne* av *flint*. L. 4,0 cm, br. 2,2 cm. (Fnr. 203.)
- 3) *Bipolar kjerne* av *flint*. L. 2,7 cm, br. 1,1 cm, t. 0,8 cm. (Fnr. 1590.)
- 4) Fragment av *bipolar kjerne* av *flint*. L. 3,1 cm, br. 1,1 cm, t. 0,8 cm. (Fnr. 206).
- 5) Tre vanlige *flekke* av *flint*. Hele. To med cortex. L. 2,7 cm, br. 1,1 cm, t. 0,4 cm. (Fnr: 1709, 1713, 1717.)
- 6) *Mikroflekk* av *flint*. Hel. Svært regelmessig og smal. L. 2,0 cm, br. 0,5 cm, t. 0,1 cm. (Fnr. 1718.)
- 7) Førtitre vanlige *avslag*. Førtito *avslag* av *flint*, ett av *bergart*. Tretten *avslag* med cortex, fem *brente*. St.m. 5,0 cm. (Fnr. 201, 202, 205, 206, 209, 1590-1605, 1711, 1712, 1715, 1716, 1719-1721.)
- 8) Fire *biter flint*. St.m. 4,4 cm. (Fnr. 200, 204, 208.)
- 9) *Splint* av *flint*. St. m. 2,3 cm. (Fnr. 210.)
- 10) *Krittpipe*. Del av munnstykke. Svært lite, ovalt hull, d. 0,2 cm. L. 3,5 cm, br. 0,7 cm. (Fnr. 1589.)
- 11) Sju *makrofossilprøver* (nat.vit.journ.nr 2012/12-9-15).
- 12) Åtte *pollenprøver* (nat.vit.journ.nr. 2012/12-1-8).

Funnet i 2012 ved Barbro I. Dahls undersøkelse av tuft på Søyland i forbindelse med nydyrkingssak. Tufta ligger på en liten forhøyning i ellers fuktig beitemark, 10 m.o.h., på garden Søyland gnr. 3 bnr. 5 i Hå kommune. I 2010 ble det i forbindelse med søknad om nydyrking avtorvet et parti tvers gjennom den synlige tufta for om mulig å kunne fastslå anleggets karakter og alder (se rapport ved J. F. Krøger, RFK). Ved utgravinga ble tufta avtorvet med maskin og undergrunnen rundt ble avdekket for å vurdere om det var spor etter kulturminner som ikke var synlige på overflata. Det ble også åpnet ei søkesjakt 13 meter NØ for tufta i håp om å finne bevarte spor etter ei tidligere registrert stakketuft. Det ble verken påvist bevarte spor etter stakketufta eller ikke-synlige kulturminner rundt tufta. Tufta som ble utgravd var 9 meter lang og inntil 6 meter bred, orientert NV-SØ. Veggene var bygd opp av stein og jordmasser. Store deler av tuftas gulv besto av et lyst, hardpakket leirlag. Det ble påvist en inngang i sørlig hjørne, men det ble ikke funnet bevarte spor etter ildsted i tufta. Det ble gjort 57 funn, og med ett unntak var det litisk materiale. Funnmaterialet må ses i lys av eldre kontekster forstyrret ved konstruksjon av tufta. Det ble tatt ut og analysert åtte pollenprøver og sju makrofossilprøver (se oppdragsrapport 2014/23 ved J. Ahlqvist & D. Fredh). Fem radiologiske dateringer har gitt spredning fra SM til sein middelalder (Beta-388678-388682). Det holdes som sannsynlig at tufta kan tidfestes til sein middelalder. Innberetninger, profiltegning, fotolister, liste over prøver og dateringer i Top.ark.

Orienteringsoppgave: Beitemark på Søyland gnr. 3 bnr. 5, Hå kommune.

Kartreferanse/-koordinater: N: 6509719,025, Ø: 302154,644.

LokalitetsID: 34471.

Innberetning/litteratur: Barbro I. Dahl, 09.02.2015, Arkeologisk undersøkelse av tuft på Søyland gnr. 3 bnr. 5, Hå k. Oppdragsrapport 2015/3

Funnet av: Barbro I. Dahl.

Funnår: 2012.

Katalogisert av: Barbro I. Dahl.

Prosjektskjema ARKEOLOGISK MUSEUM I STAVANGER		AM prosjektansvarleg: Barbro Dahl Arkeologi: Barbro Dahl Nat. vit.: Sara Westling	
AmS Nat. vit. laboratorium		FU sak nr.:	
Lokalitetsnamn: Søyland		Arkiv nr.:2012/4002	
		Fornminne ID: 34471	
Gardsnamn: Søyland	Gnr.:3	Bnr.:5	
Kommune: Hå	Fylke: Rogaland		
Kartblad namn: AJ 016-5-2	nr.:	UTM: 1212 III	
Høgd: 10-11 moh.	Prøvene samla inn av: Sara Westling, BID og GMP		Dato:07.-08.11.12
	Prøvene analysert av:		Dato:
AM nat .vit. j. nr. 2012/12			
AM aks. nr. 2012/31			
S nr. 12882			

Prøve nr.	Fun n nr.	Prøve type	Koordinat eller anlegg	Djup frå bunn	Sediment/ materiale	Anal. dato	Merknader Målepunkt:
1		Pollen	Profil gjennom tuft	4cm	Lag 1		
2		Pollen	Profil gjennom tuft	8cm	Lag 1		
3		Pollen	Profil gjennom tuft	12cm	Lag 1		
4		Pollen	Profil gjennom tuft	15cm	Lag 2		
5		Pollen	Profil gjennom tuft	19cm	Lag 2		
6		Pollen	Profil gjennom tuft	23cm	Lag 2		
7		Pollen	Profil gjennom tuft	27cm	Lag 3		
8		Pollen	Profil gjennom tuft	30cm	Lag 4		
9		Makro	Profil gjennom tuft	24-28cm	Lag 3		1676
10		Makro	Profil gjennom tuft	15-24cm	Lag 2		1677
11		Makro	Profil gjennom tuft	4-18cm	Lag 1		1678
12		Makro	Profil gjennom tuft	26-40cm	Lag 2		1679
13		Makro	Profil gjennom tuft	8-21cm	Lag 1		1680
14		Makro	2AL1500	plan	gulvlag		1681
15		Makro	Profil 2AG1685	profil	grop		1723

Treslagsbestemmelse av arkeologisk trekull fra Søyland grn. 3 brn. 5 i Hå kommune, Rogaland

Oppdragsgiver: Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger, 4036 Stavanger
 Kontakt: Sara Westling
 Rapport dato: 11.07.2014
 Utarbeidet ved: Andreas J. Kirchhefer, dr. scient., Skogåsvegen 6, 9011 Tromsø.
 Epost: post@dendro.no, mob.: 995 30 332. Org.-nr.: 994 482 181 MVA.

Konklusjon: Prøvene 2012/12-12 til -15 inneholder tilstrekkelige mengder trekull som er egnet til ¹⁴C-datering. De 5 egnete trekullfragmentene funnet i prøve 2012/12-12 ga ikke utslag på vekta, men kan eventuelt likevel være mulig å analysere ved hjelp av AMS. Av løvtre ble det funnet hassel, annet diffusporet løvtre (sannsynligvis bjørk, *Betula* sp.), lyng og ett hasselnøttskall.

Tabell 1: Resultater av treslagsbestemmelsen.

Prøve nr.	Gram total	Gram til datering	Fragmenter til datering	Kommentar
2012/12-10	0,10	ikke utslag	2 hassel 1 løvtre 1 lyng 1 hasselnøttskall	Små fragmenter. Løvtre diffusporet, mulig bjørk (<i>Betula</i> sp.). Forkastet: ringporet løvtre/eik (blant disse de 2 største fragmentene), 1 bartre og ubestemt ved.
2012/12-12	0,23	0,06	4 løvtre 2 lyng	Løvtre diffusporet, mulig bjørk (<i>Betula</i> sp.). Lyng Ø 2-4 mm. Rest: 5 ringporete løvtrær/eik, 6 ubestemt.
2012/12-14	0,45	0,05	6 løvtre 1 lyng	Løvtre diffusporet, trolig 1 hassel (<i>Corylus avellana</i>) og 5 bjørk (<i>Betula</i> sp.). Forkastet: 7 ringporete løvtrær/eik og 15 ubestemte.
2012/12-15	0,17	0,05	25 lyng	Forkastet: 1 ringporet løvtre/eik.

METODE

Målet ved sorteringsarbeidet er å velge et minimum av 10 trekullfragmenter per prøve (= pose) som er egnet til radiokarbondatering. Består prøven av mange små fragmenter, forsøkes det å plukke et antall tilsvarende 0,05 g. For å kunne studere cellestrukturen må trekullfragmentene knekkes minst én og helst tre ganger. Antall trekullbiter i tabellen henviser til antallet fragmenter før analysen, mens posen med sortert trekull til radiokarbonanalyse vil inneholde det minst 3-dobbelte antallet.

Treslagsbestemmelsen foretas under stereolupe med 40-320x forstørrelse (Nikon AZ100). Trekullprøvene blir veidd til nærmeste 0,01 g (Sagitta 600 g, kalibrert ved hjelp av et 500 grams lodd).

Muligheten til artsbestemmelse av trekull innenfor henholdsvis bartrær, ringporete og diffusporete løvtrær og lyng kan være noe begrenset. Dette kan til dels være grunnet likheten i vedmorfologien mellom ulike arter, til dels grunnet begrensede prepareringsmuligheter av trekull (ingen tynnsnitt, men ferske bruddflater). Imidlertid vil de ulike artene av nordlige, diffusporete løvtre oppnå omtrent samme levealder; 1) Til gruppen med solitære porer hører rogn og asal (*Sorbus* sp.), hagtorn (*Crataegus* sp.) og villapal (*Malus sylvestris*). 2) Til gruppen med korte radier av porer tilhører bjørk (*Betula*) og vier/selje/osp (*Salix/Populus*). 3) Blant arter med lange rader av porer finnes hassel (*Corylus avellana*), kristtorn (*Ilex aquifolium*), or (*Alnus* sp.) og i varmere klima agnbøk (*Carpinus betulus*). Jeg anser det for uproblematisk å slå disse sammen i dateringsformål. Blant trekullfragmentene blir slike med bark eller barkkant, spesielt kvister, lyng og forkullede røtter foretrukket.

Trekullfragmenter av bartre og ringporete løvtrær som eik blir forkastet fordi disse potensielt kan gi for høye aldre ved radiokarbondatering. Hos furu skyldes dette en potensielt høy levealder (Forfjorddalen >750 år; Kirchhefer 1999 og 2001, oppdatert) samt langsom nedbryting av dødved på tørr mark (Dividalen opp til 1700 år, Kirchhefer 2005). Ved kysten kan materialet stamme fra rekved, i nord deriblant gran (*Picea abies*) eller lerk (*Larix sibirica*) fra NV-Russland og Sibir. Også dette kan gi for høye aldre.

REFERANSER

- Grosser, D, 2003: *Die Hölzer Mitteleuropas: Ein mikrophotographischer Lehratlas*, Verlag Kessel. 218 s.
- Hather, JG, 2000: *The identification of the Northern European woods: a guide for archaeologists and conservators*. London: Archetype. 187 s.
- Kirchhefer AJ (2001): *Reconstruction of summer temperatures from tree-rings of Scots pine (Pinus sylvestris L.) in coastal northern Norway*. The Holocene 11(1), 41-52.
- Kirchhefer AJ (2005): *A discontinuous tree-ring record AD 320-1994 from Dividalen, Norway: inferences on climate and tree-line history*. I: Broll, G. & Keplin, B. (red.) *Mountain Ecosystems - Studies in Treeline Ecology*. Springer, Berlin, p. 219-235.
- Mork, E, 1966: *Vedantomi. With an identification key for microscopic wood-sections*. Oslo: Johan Grundt Tanum. 26 pl., 69 s.
- Schweingruber, FH, 1990: *Mikroskopische Holz Anatomie*. Birmensdorf: WSL. 226 s.

*Consistent Accuracy . . .
... Delivered On-time*

Beta Analytic Inc.
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155 USA
Tel: 305 667 5167
Fax: 305 663 0964
Beta@radiocarbon.com
www.radiocarbon.com

Darden Hood
President

Ronald Hatfield
Christopher Patrick
Deputy Directors

September 3, 2014

Ms. Sara Westling
Universitet i Stavanger
Arkeologisk Museum
Peder Klows gate 30 A
Stavanger, 4036
Norway

RE: Radiocarbon Dating Results For Samples 2012/12-10, 2012/12-12, 2012/12-13, 2012/12-14,
2012/12-15

Dear Ms. Westling:

Enclosed are the radiocarbon dating results for five samples recently sent to us. As usual, the method of analysis is listed on the report with the results and calibration data is provided where applicable. The Conventional Radiocarbon Ages have all been corrected for total fractionation effects and where applicable, calibration was performed using 2013 calibration databases (cited on the graph pages).

The web directory containing the table of results and PDF download also contains pictures, a cvs spreadsheet download option and a quality assurance report containing expected vs. measured values for 3-5 working standards analyzed simultaneously with your samples.

Reported results are accredited to ISO-17025 standards and all chemistry was performed here in our laboratories and counted in our own accelerators here in Miami. Since Beta is not a teaching laboratory, only graduates trained to strict protocols of the ISO-17025 program participated in the analyses.

As always Conventional Radiocarbon Ages and sigmas are rounded to the nearest 10 years per the conventions of the 1977 International Radiocarbon Conference. When counting statistics produce sigmas lower than +/- 30 years, a conservative +/- 30 BP is cited for the result.

When interpreting the results, please consider any communications you may have had with us regarding the samples. As always, your inquiries are most welcome. If you have any questions or would like further details of the analyses, please do not hesitate to contact us.

Our invoice has been sent separately. Thank you for your prior efforts in arranging payment. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact me.

Sincerely,

Digital signature on file

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Ms. Sara Westling

Report Date: 9/3/2014

Universitet i Stavanger

Material Received: 8/27/2014

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	13C/12C Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 388678 SAMPLE : 2012/12-10 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 4340 to 4235 (Cal BP 6290 to 6185)	5410 +/- 30 BP	-24.5 o/oo	5420 +/- 30 BP
Beta - 388679 SAMPLE : 2012/12-12 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 735 to 690 (Cal BP 2685 to 2640) and Cal BC 660 to 645 (Cal BP 2610 to 2595) and Cal BC 545 to 400 (Cal BP 2495 to 2350)	2430 +/- 30 BP	-26.3 o/oo	2410 +/- 30 BP
Beta - 388680 SAMPLE : 2012/12-13 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (seeds): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 2115 to 2100 (Cal BP 4065 to 4050) and Cal BC 2035 to 1900 (Cal BP 3985 to 3850)	3620 +/- 30 BP	-24.8 o/oo	3620 +/- 30 BP
Beta - 388681 SAMPLE : 2012/12-14 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal BC 1530 to 1425 (Cal BP 3480 to 3375)	3240 +/- 30 BP	-27.1 o/oo	3210 +/- 30 BP

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the 14C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby 14C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured 13C/12C ratios (delta 13C) were calculated relative to the PDB-1 standard.

The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta 13C. On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta 13C, the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "**". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two Sigma Calibrated Result" for each sample.

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Ms. Sara Westling

Report Date: 9/3/2014

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	¹³ C/ ¹² C Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 388682 SAMPLE : 2012/12-15 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1425 to 1470 (Cal BP 525 to 480)	490 +/- 30 BP	-27.8 o/oo	440 +/- 30 BP

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the ¹⁴C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby ¹⁴C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured ¹³C/¹²C ratios (delta ¹³C) were calculated relative to the PDB-1 standard.

The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta ¹³C. On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta ¹³C, the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "**". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two Sigma Calibrated Result" for each sample.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12 = -24.5 o/oo : lab. mult = 1)

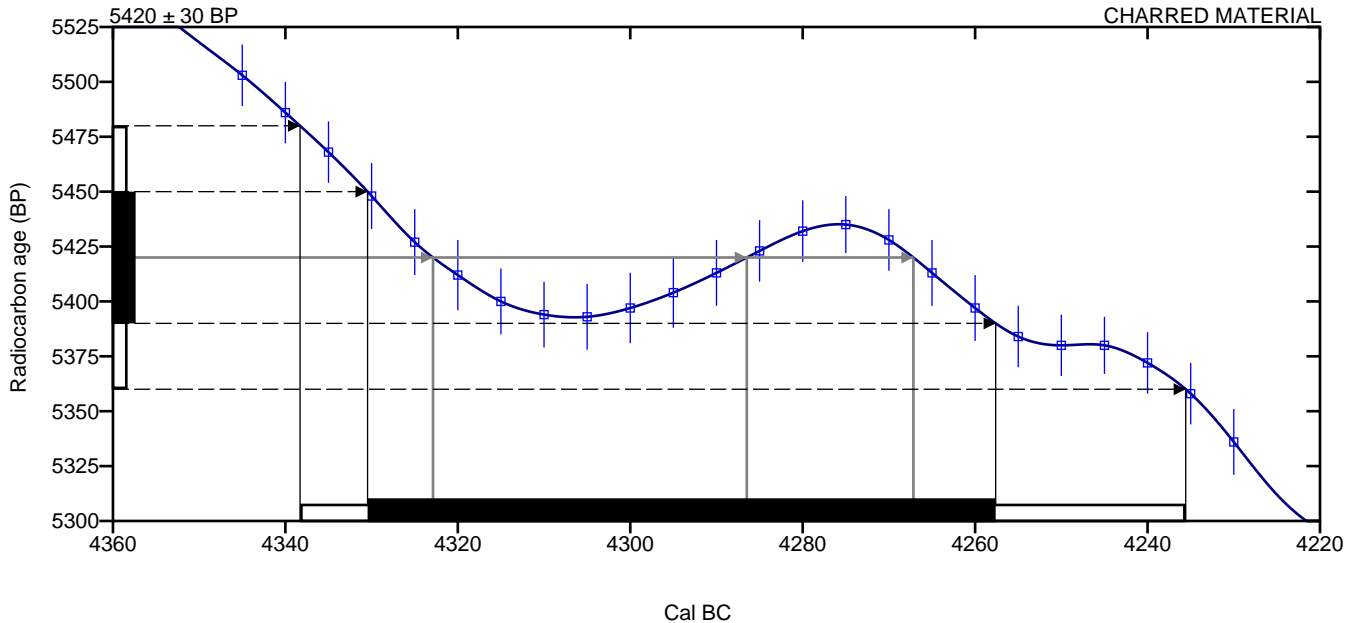
Laboratory number **Beta-388678**

Conventional radiocarbon age **5420 ± 30 BP**

2 Sigma calibrated result **Cal BC 4340 to 4235 (Cal BP 6290 to 6185)**
95% probability

Intercept of radiocarbon age with calibration
curve Cal BC 4325 (Cal BP 6275)
 Cal BC 4285 (Cal BP 6235)
 Cal BC 4265 (Cal BP 6215)

1 Sigma calibrated results Cal BC 4330 to 4260 (Cal BP 6280 to 6210)
68% probability

Database used
INTCAL13

References

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2):317-322

References to INTCAL13 database

Reimer PJ et al. IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0–50,000 years cal BP. Radiocarbon 55(4):1869– 1887.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12 = -26.3 o/oo : lab. mult = 1)

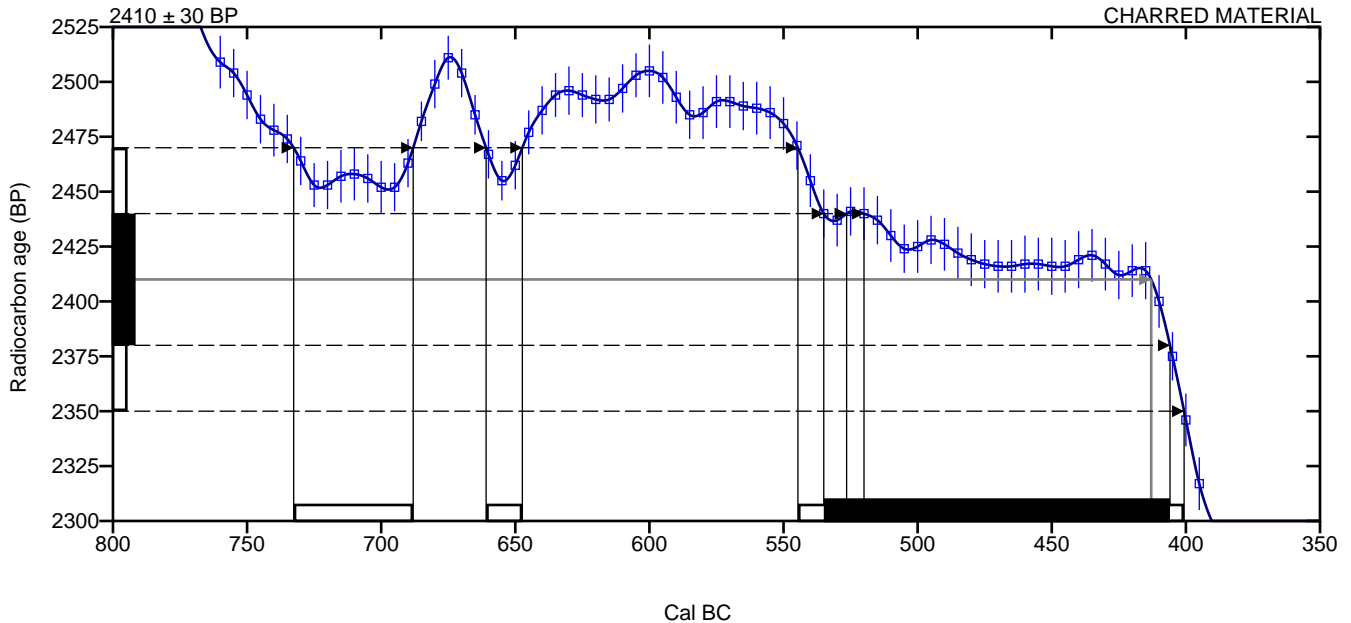
Laboratory number **Beta-388679**

Conventional radiocarbon age **2410 ± 30 BP**

2 Sigma calibrated result **Cal BC 735 to 690 (Cal BP 2685 to 2640)**
95% probability **Cal BC 660 to 645 (Cal BP 2610 to 2595)**
 Cal BC 545 to 400 (Cal BP 2495 to 2350)

Intercept of radiocarbon age with calibration curve Cal BC 415 (Cal BP 2365)

1 Sigma calibrated results Cal BC 535 to 405 (Cal BP 2485 to 2355)
68% probability

Database used
INTCAL13

References

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2):317-322

References to INTCAL13 database

Reimer PJ et al. IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0–50,000 years cal BP. Radiocarbon 55(4):1869–1887.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12 = -27.8 o/oo : lab. mult = 1)

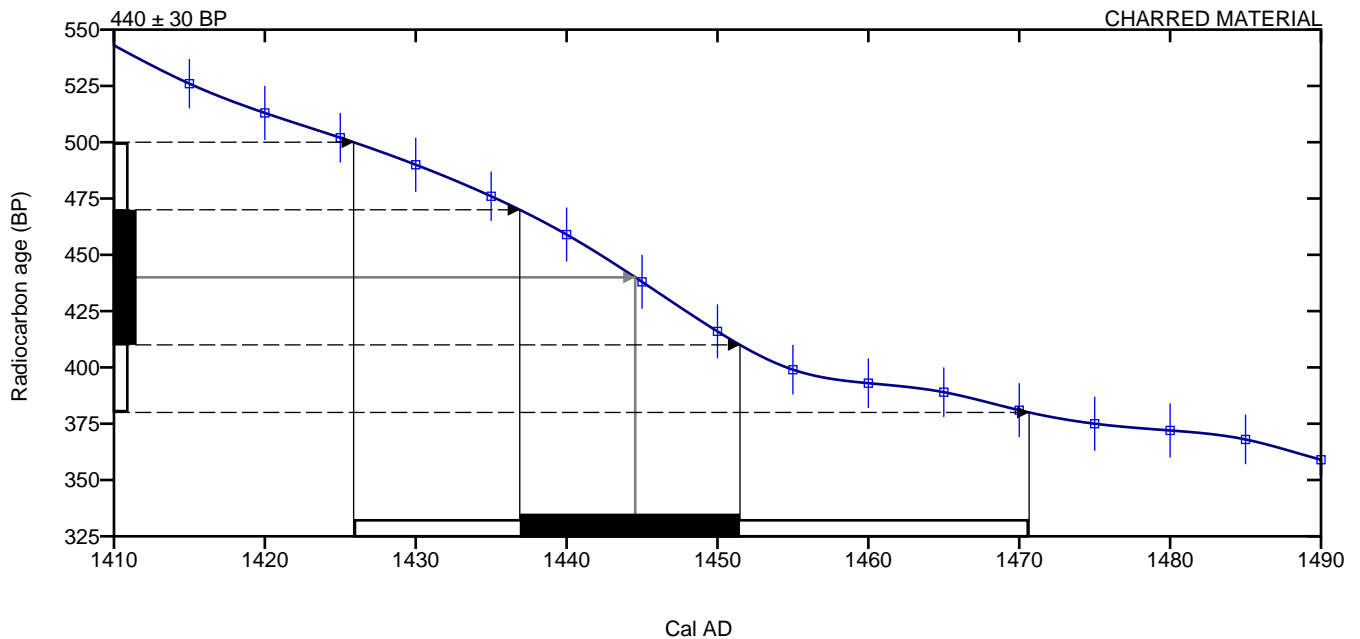
Laboratory number **Beta-388682**

Conventional radiocarbon age **440 ± 30 BP**

2 Sigma calibrated result **Cal AD 1425 to 1470 (Cal BP 525 to 480)**
95% probability

Intercept of radiocarbon age with calibration curve Cal AD 1445 (Cal BP 505)

1 Sigma calibrated results **Cal AD 1435 to 1450 (Cal BP 515 to 500)**
68% probability

Database used
INTCAL13

References

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates, Talma, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2):317-322

References to INTCAL13 database

Reimer PJ et al. IntCal13 and Marine13 radiocarbon age calibration curves 0–50,000 years cal BP. Radiocarbon 55(4):1869–1887.

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-5167 • Fax: (305)663-0964 • Email: beta@radiocarbon.com

Grev fram fortida

Arkeologar trur restane av dette bygget på Søyland kan kasta nytt ljós over vikingtid eller mellomalder.

LEIF TORE SÆDBERG | tekst og foto
lis@jbl.no

HISTORIE: Mannskap frå Arkeologisk museum har dei siste tre vekene gjort utgravingar på eit jorde på Søyland i Hå, der ei tuft frå mellomalderen eller vikingtida er registrert. Restene av bygget, som er 5,5 meter langt og 3,5 meter breitt, vart registrert for to år sidan, då grunneigaren søkte om å dyrka opp området, som i dag er ei steinete beitemark.

Uvanleg

Arkeolog Barbro Dahl fortel at området har gjeve både henne og kollegaene mykje å jobba med.

– Ofte finn me berre avtrykk etter hus, gjerne berre stolpehol, men her er både veggjar og golv bevart. Store steinar har stått yr-

terst og i hjørna, leirgolvet er hardpakka, noko som tyder på at dette er laga for folk, ikkje dyr. Me vonar å finna ein eldstad, då dette kan seia meir i høve til tidfesting, dersom me finn restar av trekøl, seier Dahl, som er prosjektleiar for utgravinga.

Utgravinga skil seg ut frå mykje anna i området.

– Det er ei sær s lita tuft, som representerer noko heilt anna enn dei klassiske gardsanlegga, til dømes på Ullandhaug. Har dette vore ein spesiell type verkstad, er det brukt berre i periodar av året, som til jakt og fangst, eller av bestemte personar i samfunnet? Dette bygget har ein heilt annan skala, seier Dahl.

Svar

Når dei innsamla funna er under-

FAKTA

TIDSPERIODAR

- Mellomalderen: I Europa perioden som ligg mellom antikken og moderne tid, vanlegvis avgrensa til tida år 500 til 1500 e. v. t.

- Vikingtida: I Norden nemning på tidsrommet ca 800-1050, som har fått namn etter vikingferdene. I dei nordiske landa reknar ein at mellomalderen her starta fyrst etter at vikingtida var slutt.

- Kjelde: Store norske leksikon, snl.no

søkte, kan spørsmåla få svar. Alle- reie no reknar arkeologane med at bygget, som det vert laga ein 3D-modell av, stammar anten frå vikingtida eller mellomalderen.

– Me veit nokså lite om bygnin- gane frå vikingtida i dette områ- det, og om mellomalderen veit me lite om tilhøva utanfor byane,

JERN: Disse små bitane frå jorda kan forteija meir om fortida på Søyland når dei vert undersøkt.

UNDERSØKING: Paleobotanikar Sara Westling samlar prøvar av biologisk material, som korn, frø og trekøl, som kan tidfesta bygget. Til venstre prosjektleiar Barbro Dahl.

så uansett er dette interessante funn, uttaler arkeologen.

Ho legg til at utgiftene av undersøkinga er kosta av staten, et-

tersom kostnadene blei vurdert som for store for ein privatper-

son. Området blir i dag friggjeve til bonden, som kan nytta det fritt.

GRAVING: Arkeolog Grethe Moëll Pedersen freistar finna grensa mellom golvet og veggjen, som har rast inn.

Tuft med bevart leirgulv og steinvegger

av admin den 16. november 2012

Tufta etter avdekking

Etter ti dager i felt er den vesle utgravinga på Søyland nå avsluttet. Tufta viste seg å være godt bevart med et gulv av hardtrampet leire og til dels godt bevarte vegger av stein iblandet torv.

Tufta var 9,5 meter lang med en bredde fra 6,0 til 6,5 meter. Steinveggene var delvis rast inn over tuftas gulv. I enkelte partier av veggene framgikk det tydelig hvordan mindre steiner var fylt i mellom større steiner som markerte veggens ytre og indre grense. Gulvet var godt bevart og besto av hardtrampet leire og runde, nevestore steiner. Under leirgulvet var det et tynnere, svært humusholdig lag som framstår som en nedsliping av

opprinnelig gulvnivå. Humuslaget dekket den sentrale gulvflate og var lavere enn undergrunnen lengst nord og sør i tufta. For å bedre forholdene har ei ny gulvflate blitt etablert av et sammenhengende lag av runde steiner med leire imellom. Nord og sør i tufta var det et tynnere humusholdig lag tydelig avgrenset fra leirgulvet. Den svært spettete undergrunnen tolkes som gammel skogbunn. På dager med kraftig nedbør framsto gulvflate som svært godt drenert i forhold til den omgivende undergrunnen (jf. foto).

Det ble dessverre ikke funnet spor etter ildsted eller stolpehull, noe som gjør tidfestinga av anlegget vanskelig. Det ble heller ikke funnet spor etter forseglet markoverflate under veggene, noe som indikerer at veggene ble anlagt direkte oppå undergrunnen. Inntil videre holdes det som sannsynlig at tufta kan skrive seg fra vikingtid eller middelalder basert på liknende anlegg fra andre deler av vestlandet. Med unntak av tre jernfragment skriver alle funnene seg fra torvlaget som inneholdt en sammenblanding av glass, tegl og flint, deriblant ei sylindrisk kjerne og to bipolare kjerner.

Tufta har hatt en inngang i sørvestlig hjørne. Vestlig vegg hadde en utstikker som har skjermet inngangspartiet mot vinden fra nordvest. I inngangen ble det funnet ei prikkhugget trinnøks som kan tidfestes til seinmesolitikum. Det er svært interessant hvordan menneskene i fortida forholdt seg til funn fra eldre perioder av forhistorien. En parallell situasjon ble dokumentert på Myklebust i Sola kommune der ei vestlandsøks lå i kanten av et ildsted i et hus fra yngre romertid/folkevandringstid.

Legg igjen en kommentar

Navn *

Epost *

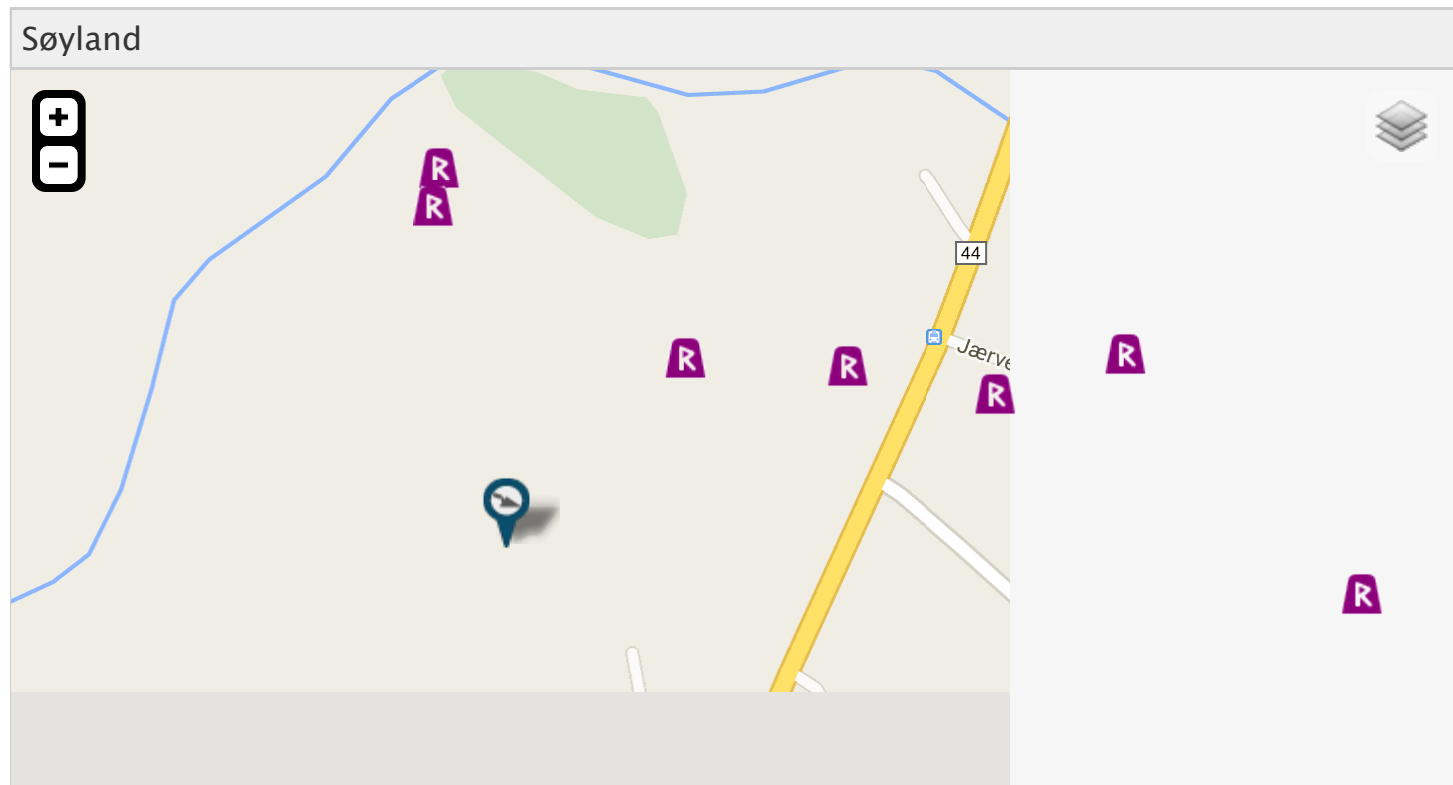
Hjemmeside

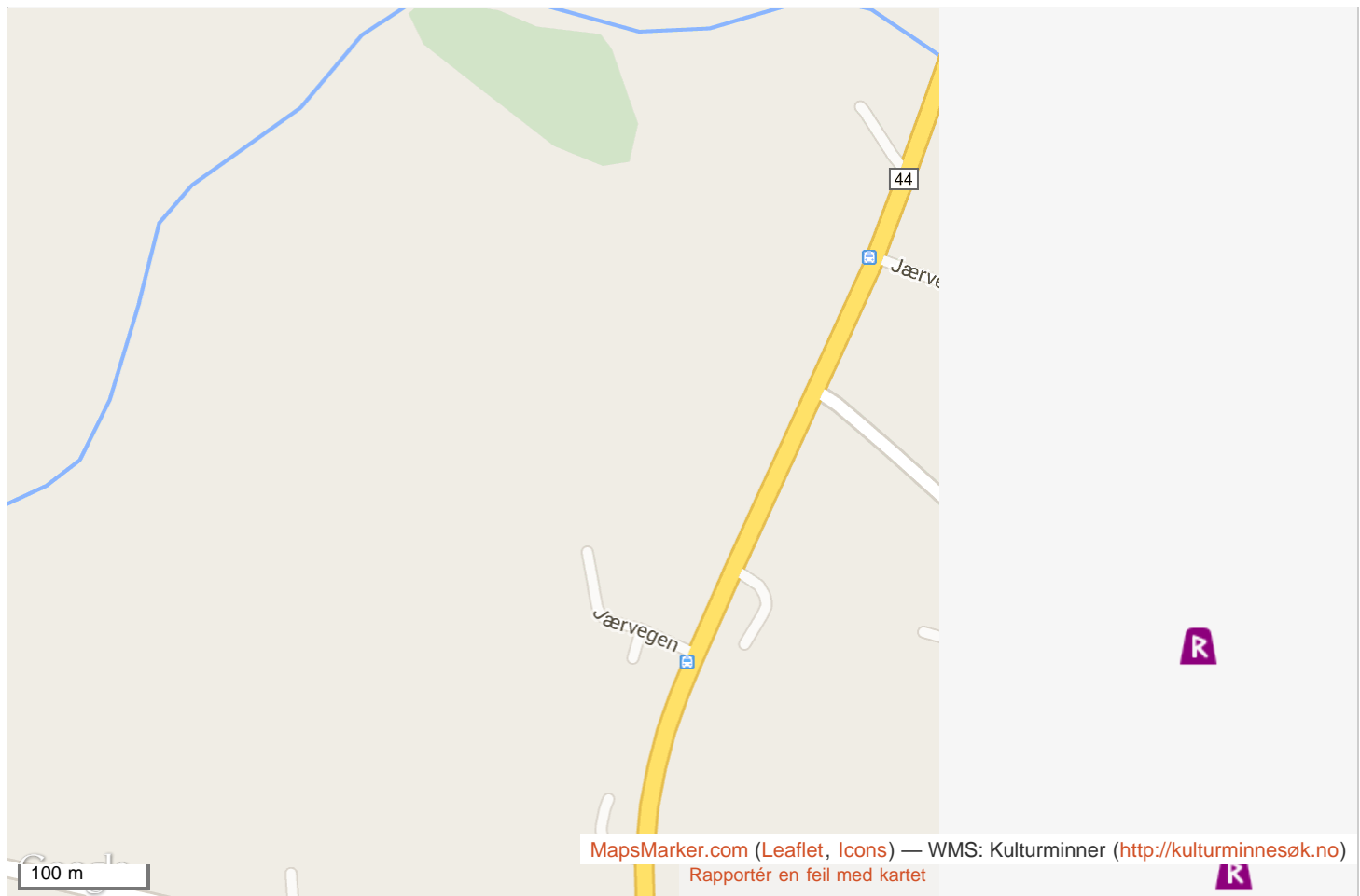
Kommentar

Previous Entry: [Frosset lokalitet!](#)

Next Entry: [Fortidsminner funnet rundt utgravningsområdet på Høkneslia i Namsos](#)

Søyland

I steinete beitemark på gården Søyland i Hå kommune er det registrert ei tuft (id. 34471). Anlegget er synlig som lave, overgrodde voller med enkelte større steiner. Formen er rektangulær med en lengde på 5,5 meter og bredde på 3,5 meter.

Området omsøkt til nydyrking ligger sørvest for Søylandsvatnet, like nord for Håelva. Låg-Jæren er kjent for en stor tetthet av kulturminner i nasjonal målestokk, men på gnr. 3 bnr. 5 er antallet kjente fornminner lavt. På 1970-tallet ble det gitt tillatelse til fjerning av to gardfar 200 meters øst for tufta. Ei stakketuft skal ha ligget 20 meter nordøst for tufta, noe som er en tydelig indikator på at området i lang tid har vært benyttet som utmark.

Det er vanskelig å tidfeste anlegget ut fra form og kontekst. Ved utarbeidelse av prosjektplan for undersøkelsen ble det vurdert om tufta kunne være fra vikingtid eller middelalder. I forhold til eldre perioder er antallet undersøkte bygninger fra vikingtid lavt i Rogaland. Kunnskapen om bygninger fra middelalder utenfor byene er særdeles mangelfull, og skulle det vise seg at tufta kan skrive seg fra middelalder, vil den kunne bidra i forståelsen av de yngre fasene i den 4000 år lange agrarbosettinga på Jæren. Forhåpentligvis vil undersøkelsen avdekke strukturer som kan relateres til tufta og som kan bidra i tolkninga av anlegget og gjøres til gjenstand for radiologiske dateringer.

Nydyrkingssaken er vurdert som et mindre, privat tiltak der utgiftene knyttet til utgravinga dekkes av staten (statsbudsjettets kap. 1429 post 72.1).

Tidsrom: 22.10.-07.11.2012

Deltakere:

Prosjektleder: Barbro Dahl

Feltassistent: Grethe Moell Pedersen

Makrofossilanalyser: Sara Westling

Pollenanalyser: Christin Jensen

Se andre blogginnlegg fra: [Søyland](#)

Copyright © 2015 [Norark](#).